GRAMMATICE INSTITVTIONES GVARINI VERONENSIS EXEMPLIS ET ALIIS REBVS AVCTÆ.

VENETIIS M D XLII.

Li Articoli del Masculino.

Hic	huius	huic	hunc	ab hoc
il	del	al	il	dal
Hi	horum	his	hos	ab his
li	delli	alli	li	dalli

Li Articoli del Feminino.

Hæc	huius	huic	hanc	ab hac
la	della	alla	la	dalla
Hæ	harum	his	has	ab his
le	delle	alle	le	dalle

Li Articoli del neutro sono simili alli articoli del masculino.

PRIMA Declinatio habet nominatiuum & vocatiuũ similẽ, genitiuum & datiuum singularẽ, nominatiuum & vocatiuum pluralem similem in æ diphtongum. genitiuum pluralem in arum, Datiuum & ablatiuum in is, & in hoc conuenit cum secunda declinatione.

Nominatiuo hic poeta &c.

SEcunda declinatio si habent nominatiuũ in us habet vocatiuũ in e, vt hic dominus o domine. si sunt nomina propria formant vocatiuũ a genitiuo abiecta.i. vt Antonius antonii o antoni. si habent nominatiuũ in r habent vocatiuum similem. Datiuũ & ablatiuũ singularẽ similẽ in o nominatiuum & vocatiuum pluralẽ similem in i, genitiuũ in orum, Datiuum & ablatiuum pluralem similem in is & in hoc conuenit cũ prima declinatione.

NOmina neutra habent tres casus similes nominatiuum, accusatiuum, & vocatiuũ tam in singulari q̃ in plurali.

TErtia declinatio habet varias terminationes nominatiuũ & vocatiuũ similem. genitiuũ in is, datiuũ in i, ablatiuum in e. nominatiuum & vocatiuũ pluralem similem in es, genitiuũ pluralem in um, in ium autem cũ ablatiuus singularis desinit in i, tm: vt sedili sedilium, aut cũ nominatiuus terminatur in is, vt fortis fortiũ. si vero nominatiuus terminatur in rs, aut in ns, eodem modo habet geni-

tiuũ in ium: vt pars partium, mons montiũ. Datiuum & ablatiuum in ibus, accu satiuum in es.

QVarta declinatio habet nominatiuum & vocatiuum tã singularẽ q̃ pluralem similem, & genitiuum singularẽ, & accusatiuũ pluralẽ. Datiuũ in ui, ablatiuũ in u, genitiuũ pluralem in uum, Datiuũ pluralem, & ablatiuum in ibus, Et in hoc conuenit cum tertia declinatione.

QVinta declinatio habet nominatiuũ & vocatiuũ tã singularẽ q̃ pluralẽ & accusatiuũ pluralẽ similem. genitiuũ singularẽ, & datiuũ in ei diuisa syllaba, ablatiuũ in ẽ, & in hoc cõuenit cũ tertia declinatione. genitiuum pluralem in um, datiuum, & ablatiuum in ebus.

ACcusatiuus singularis primæ declinationis habet am, pluralis habet as, Accusatiuus secundæ & quartæ declinationis habet um, Accusatiuus pluralis secũdæ declinatiõis habet os, Accusatiuus singularis tertię & quintę declinationis habet em.

¶ Declinationes Nominum.

¶ Prima:

Nominatiuo hic poeta, genitiuo huius poteæ &c.

¶ Secunda:

Nominatiuo hic dominus, genitiuo huius dñi &c.
Antonius antonii:
Hic magister:

Hoc templum:

¶ Tertia:
Nominatiuo hic pater, genitiuo huius patris. &c.
Hic finis:
Hic fons:
Hæc pars:
Hoc cubile:

¶ Quarta.
Nominatiuo hic visus, genitiuo huius visus &c.
Hoc cornu huius cornu:

¶ Quinta:
Hic vel hæc dies huius diei &c.

Verbum Actiuum.

IN indicatiuo, Amo as, at. Et pluraliter amamus atis ant,
Io amo, tu ami, q̃llo ama: Nel numero del piu, noi amiamo, voi amate, quelli amano.
Præterito imperfecto amabam as, at. Et pluraliter amabamus amabatis amabant.
Io amaua, tu amaui, q̃llo amaua: Nel numero del piu, noi amauamo, voi amauate, quelli amauano.
¶ In imperatiuo ama tu, amet ille. Et pluraliter amemus amate amant.
Ama tu, ami quello: Nel numero del piu. Amiamo noi, amate voi, amino quelli.
¶ In optatiuo: Vtinam amarem res, ret. Et pluraliter vtinam amaremus etis, arent.

Dio voleſſe ch'io amaſſe, che tu amaſſi, che quello amaſſe: Nel numero del piu, Dio voleſſe che noi amaſſimo, che voi amaſte, che quelli amaſſino.

℄ In ſubiunctiuo cum amem, es, et. Et pluraliter cũ amemus ametis ament.

Amando io, amãdo tu, amãdo quello: Nel numero del piu amando noi, amando voi, amando quelli.

Vt amẽ, vt ames, vt amet. Et pluraliter vt amemus, vt ametis, vt ament.

Acio ch'io ami, et per amare: Acio che tu ami: et per amare: Acio che quello ami, & per amare: Nel numero del piu, Acio che noi amiamo, et p amare: Acio che voi amiate, et per amare: Acio che quelli amino, & per amare.

Præterito imperfecto cũ amarem amares amaret, Et pluraliter cũ amaremus amaretis amarent.

Amando io, amãdo tu, amãdo quello: Nel numero del piu, amãdo noi, amando voi, amando quelli.

Vt amarẽ amares amaret. Et pluraliter vt amaremus amaretis amarent.

Acio ch'io amaſſe, & p amare: Acio che tu amaſſi: & p amare: Acio che quello amaſſe, & per amare: Nel numero del piu: Acio che noi amaſſimo, & per amare: Acio che voi amaſte, & per amare: Acio che quelli amaſſino, & per amare.

Si amarem amares amaret. Et pluraliter ſi amaremus amaretis amarent.

S'io amaſſe, ſe tu amaſſi, ſe q̃llo amaſſe: Nel numemero del piu, ſe noi amaſſimo, ſe voi amaſte, ſe quelli amaſſino.

Amarē amares amaret. Et pluraliter amaremus amaretis amarent.
Io amarei, tu amaresti, quello amaria, & amarebbe: Nel numero del piu, noi amarēmo & amariamo, voi amareste, quelli amariano, & amarebbono.
In infinitiuo amare: amare.
In indicatiuo præterito perfecto amaui, amauisti, amauit. Et pluraliter amauimus, amauistis, amauerunt, vel amauere.
Io amai & ho amato, tu amasti, quello amo, & ha amato: Nel numero del piu, noi amāmo & habbiamo amato, voi amaste & hauete amato, quelli amarono & hanno amato.
In optatiuo vtinā amauissem amauisses amauisset. Et plr vtinā amauissemus, amauissetis, amauissent.
Dio volesse ch'io hauesse amato, che tu hauessi amato, che quello hauesse amato: Nel numero del piu, Dio volesse che noi hauessimo amato, che voi haueste amato, che quelli hauessino amato.
In subiunctiuo cū amauerim amaueris amauerit. Et pluraliter cū amauerimus amaueritis amauerint.
Hauendo io amato, hauendo tu amato, hauendo ql lo amato: Nel numero del piu, hauendo noi amato, hauendo voi amato, hauendo quelli amato.
Amauerim amaueris amauerit, Et pluraliter amauerimus amaueritis amauerint.
Io amarei & amaria, tu amaresti, quello amaria, & amarebbe: Nel numero del piu, noi amaremmo & amariāo, voi amareste, qlli amariāo & amarebbono.
Amauerim, amaueris, amauerit. Et pluraliter ama-

uerimus amaueritis amauerint.
Io hauerei & haueria amato, tu haueresti amato, ql lo haueria & hauerebbe amato: Nel numero del piu, noi hauerémo & haueriamo amato, voi hauere ste amato, quelli haueriano & hauerebbeno amato.
In subiũctiuo cũ amauissem amauisses amauisset.
Et pluraliter cũ amauissem⁹ amauissetis amauissēt.
Hauendo io amato, hauendo tu amato, hauendo q̃llo amato: Nel numero del piu, hauẽdo noi ama/to, hauendo voi amato, hauendo quelli amato.
Si amauissem amauisses amauisset. Et pluraliter si amauissemus amauissetis amauissent.
*S'*io hauesse amato, se tu hauessi amato, se quello ha uesse amato, se noi hauessimo amato, se voi haueste amato, se quelli hauessino amato.
Amauissem, amauisses, amauisset. Et pluraliter ama uissemus amauissetis amauissent.
Io hauerei & haueria amato, tu haueresti amato, q̃llo haueria & haurebbe amato: Nel numero del piu, noi hauerẽmo & haueriamo amato, voi haue reste amato, quelli haueriano & hauerebbeno amato.
In infinitiuo amauisse hauer amato.
¶ In indicatiuo futuro amabo, amabis, amabit. Et pluraliter amabimus, amabitis, amabunt.
Io amaro, tu amarai, q̃llo amara: Nel numero del piu, noi amaremo, voi amarete, quelli amarãno.
In impatiuo amato tu, amato ille. Et pluraliter ame mus, amatote, amanto.
Amarai tu, amara quello, amaremo noi, amarete voi, amino quelli.

In optatiuo vtinam amem,ames, amet. Et plura-
liter vtinam amemus,ametis,ament.
Dio voglia ch'io ami,che tu ami, che quello ami:
Nel numero del piu. Dio voglia che noi amiamo,
che voi amate,che quelli amino.
In subiunctiuo futuro cũ vel postq̃ amauero, ama
ueris,amauerit. Et pluraliter cũ vel postq̃ amaueri
mus,amaueritis,amauerint.
Poi ch'io hauero amato,poi che tu hauerai amato,
poi che quello hauera amato:Nel numero del piu,
poi che noi hueremo amato, poi che voi hauerete
amato,poi che quelli hauerãno amato.
Si amauero,amaueris,amauerit. Et pluralr̃ si ama-
uerimus,amaueritis,amauerint.
S'io amaro & hauero amato,se tu amarai & haue-
rai amato,se quello amara & hauera amato: Nel nu
mero del piu,se noi amaremo & haueremo amato,
se voi amarete & hauerete amato, se q̃lli amarano
& haueranno amato.
In infinitiuo futuro amatũ ire, andare ad amare,
vel amaturũ esse,esser per douer amare.
Verba neutra & deponẽtia eodẽ modo flectentur
paucis rebus admodum mutatis in aliis coniuga-
tionibus.

Verbum Passiuum.

IN indicatiuo: Amor amaris vel amare amatur. Et
pluraliter amamur amamini amantur.
Io son amato,tu sei amato,quello e amato:Nel nu-
mero del piu, noi siam amati, voi sete amati,quel-

li sono amati.

Præterito imperfecto Amabar amabaris vel amabare amabatur. Et pluraliter amabamur amabamini amabantur.

Io era amato, tu eri amato, quello era amato: Nel numero del piu, noi erauamo amati, voi erauate amati, quelli erano amati.

In imperatiuo, amare tu, ametur ille. Et pluraliter amemur amemini amentur.

Sia amato tu, sia amato q̃llo: Nel numero del piu, siamo amati noi, siate amati voi, siano amati quelli.

In optatiuo: Vtinã amarer, amareris, vel amarere, amaretur. Et pluraliter vtinam amaremur amaremini, amarentur.

Dio volesse chio fosse amato, che tu fossi amato, che q̃llo fosse amato: Nel numero del piu. Dio volesse che noi fossimo amati, che voi foste amati, che quelli fossino amati.

In subiunctiuo, cũ amer ameris vel amere ametur: Et pluraliter cum amemur amemini amentur.

Essendo io amato, essendo tu amato, essendo quello amato: Nel numero del piu, essendo noi amati, essendo voi amati, essendo quelli amati.

Vt amer ameris vel amere ametur. Et pluraliter vt amemur amemini amentur.

Acio ch'io sia & per esser amato: Acio che tu sii & per esser amato, acio che quello sia & per esser amato: Nel numero del piu: Acio che noi siamo & per esser amati: Acio che voi siate & per esser amati: Acio che quelli siano & per esser amati.

Præterito imperfecto cum amarer amareris vel amarere amaretur. Et pluraliter cũ amaremur amaremini amarentur.
Essendo amato io, essendo amato tu, essendo amato quello, essendo amati noi, essendo amati voi, essendo amati quelli.
Vt amarer amareris vel amarere amaretur. Et pluraliter vt amaremur amaremini amarentur.
Acio ch'io fosse & per esser amato, acio che tu fossi & p esser amato: Acio che quello fosse, & per esser amato: Nel numero del piu: Acio che noi fossimo & p esser amati: Acio che voi foste & per esser amati: Acio che quelli fossino & per esser amati.
Si amarer amareris vel amarere amaretur. Et pluraliter si amaremur amaremini amarentur.
S'io fosse amato, se tu fosti amato, se quello fosse amato: Nel numero del piu, se noi fossimo amati, se voi foste amati, se quelli fossino amati.
Amarer amareris vel amarere amaretur. Et plurali ter amaremur amaremini amarentur.
Io sarei & saria amato, tu saresti amato, quello saria ouer sarebbe amato: Nel numero del piu, noi saremmo, ouer sariamo amati, voi sareste amati, quelli sariano, ouer sarebbono amati.
In infinitiuo amari: esser amato.
¶ In indicatiuo pterito perfecto amatus sum vel fui, es vel fuisti, est vel fuit. Et plr amati sumus vel fuimus, amati estis vel fuistis, amati sũt vel fuerũt.
Io fui e son sta amato, tu fusti e sei sta amato, quello fu & e sta amato: Nel numero del piu, noi fũmo &

ſiamo ſtati amati,voi foſte & ſete ſtati amati, quelli furono & ſono ſtati amati.
Præterito pfecto & pluſq̃pfecto :amatus erã vel fuerã,amatus eras vel fueras, amatus erat vel fuerat. Et pluraliter amati eramus vel fueramus, amati eratis vel fueratis,amati erant vel fuerant.
Io era ſta amato,tu eri ſta amato,q̃llo era ſta amato: Nel numero del piu,noi erauamo ſtati amati, voi erauate ſtati amati,quelli erano ſtati amati.
In optatiuo,vtinã amatus eſſem vel fuiſſem, amatus eſſes vel fuiſſes,vtinam ille amatus eſſet vel fuiſſet. Et pluraliter vtinam amati eſſemus vel fuiſſemus,amati eſſetis vel fuiſſetis,vtinã illi amati eſſent vel fuiſſent.
Dio voleſſe ch'io foſſe ſta amato,che tu foſſi ſta amato,cħ q̃llo foſſe ſta amato:Nel numero del piu, Dio voleſſe che noi foſſimo ſta amati,che voi foſte ſtati amati,che quelli foſſino ſtati amati.
In ſubiunctiuo præterito imperfecto cum amatus ſim vel fuerim, cum amatus ſis vel fueris, cum ille amatus ſit vel fuerit. Et pluraliter cum amati ſimus vel fuerimus,amati ſitis vel fueritis, cũ illi amati ſint vel fuerint.
Eſſendo io ſta amato,eſſendo tu ſta amato, eſſendo quello ſta amato:Nel numero del piu, eſſendo noi ſtati amati,eſſendo voi ſtati amati,eſſendo quelli ſtati amati.
Vt amatus ſim vel fuerim,vt amatus ſis vel fueris, vt ille amatus ſit vel fuerit.Et pluraliter vt nos amati ſimus vel fuerimus,vt amati ſitis vel fueritis, vt

illi amati sint vel fuerint.
Acio ch'io sia, & per esser amato, acio che tu sii, & per esser amato, acio che quello sia, & per esser amato: Nel numero del piu, acio che noi siamo & per esser amati, acio che voi siate, & p esser amati, acio che quelli siano & per esser amati.
Præterito plusq̃perfecto: Cum amatus essem vel fuissem, cũ amatus esses vel fuisses, cũ ille amatus esset vel fuisset. Et, pluraliter cũ amati essemus vel fuissemus, amati essetis vel fuissetis, cum illi amati essent vel fuissent.
Essendo io sta amato, essendo tu sta amato, essendo q̃llo sta amato: Nel numero del piu, essendo noi stati amati, essẽdo voi stati amati essẽdo q̃lli stati amati.
Si amatus essem vel fuissem, si amatus esses vel fuisses, si ille amatus esset vel fuisset. Et pluraliter si amati essemus vel fuissemus, si amati essetis vel fuissetis, si illi amati essent vel fuissent.
S'io fosse sta amato, se tu fossi sta amato, se quello fosse sta amato: Nel numero del piu, se noi fossimo stati amati, se voi foste stati amati, se quelli fossino, stati amati.
Amatus essem vel fuissem, amatus esses vel fuisses, ille amatus esset vel fuisset. Et pluraliter amati essemus vel fuissemus, amati essetis vel fuissetis illi amati essent vel fuissent.
Io sarei & saria sta amato: tu saresti sta amato, quello saria ouer sarebbe sta amato: Nel numero del piu, noi saremmo ouer sariamo stati amati, voi sarete stati amati, q̃lli sarião ouer sarebbeno stati amati.

In infinitiuo:præterito perfecto & plusq̃perfecto amatum esse vel fuisse, esser stato amato.

¶In indicatiuo: futuro amabor amaberis vel amabere amabitur. Et pluraliter amabimur amabimini amabuntur.

Io saro amato, tu sarai amato, q̃llo sara amato: Nel nel numero del piu, noi saremo amati, voi sarete amati, quelli sarano amati.

In imperatiuo: amator tu, amator ille. Et pluraliter amemur amemimor amantor.

Sarai amato tu, sara amato quello: Nel numero del piu, saremo amati noi, sarete amati voi, siano amati quelli.

In optatiuo vtinam amer ameris vel amere ametur. Et pluraliter vtinã amemur amemini amẽtur.

Dio voglia chio sia amato, che tu sii amato, che q̃llo sia amato: Nel numero del piu, Dio voglia che noi siamo amati, che voi siate amati, che quelli siano amati.

In subiunctiuo cũ vel postq̃ amatus ero vel fuero, amatus eris vel fueris, amatus erit vel fuerit. Et pluraliter cum vel postq̃ amati erimus vel fuerimus, eritis vel fueritis, erunt vel fuerint.

Poi che saro sta amato, poi che tu sarai sta amato, poi cħ q̃llo sara sta amato. Nel numero del piu, poi che noi saremo stati amati, poi che voi sarete stati amati, poi che quelli sarano stati amati.

Si amatus ero vel fuero, si amatus eris vel fueris, si ille amatus erit vel fuerit. Et pluraliter si nos amati erimus vel fuerimus, si amati eritis vel fueritis,

ſi illi amati erunt vel fuerint.
S'io ſaro ſta amato, ſe tu ſarai ſta amato, ſe quello ſara ſta amato: Nel numero del piu, ſe noi ſaremo ſtati amati, ſe voi ſarete ſtati amati, ſe quelli ſarano ſtati amati.
In infinitiuo: Amatum iri per douer eſſer amato.
Reliqua verba paſſiua eodem modo flectentur: in aliis autem coniugationibus pauca admodum immutabuntur.

Verbum Subſtantiuum.

SVm eſt eſt. Et pluraliter ſumus eſtis ſunt.
Io ſum, tu ſei, quello e: Nel numero del piu, noi ſiamo, voi ſete, quelli ſono.
Præterito imperfecto eram eras erat. Et pluraliter eramus eratis erant.
Io era, tu eri, quello era: Nel numero del piu, noi erauamo, voi erauate, quelli erano.
In imperatiuo ſis vel es ſit. Et plr ſimus eſte ſint.
Sia tu, ſia quello: Nel numero del piu, ſiamo noi, ſiate voi, ſiano quelli.
In optatiuo vtinam eſſem eſſes eſſet. Et pluraliter vtinam eſſemus eſſetis eſſent.
Dio voleſſe ch'io foſſe, che tu foſti, che quello foſſe: Nel numero del piu, Dio voleſſe che noi foſſimo, che voi foſte, che quelli foſſino.
In ſubiunctiuo cum eſſem eſſes eſſet. Et pluraliter cum eſſemus eſſetis eſſent.
Eſſendo io, eſſendo tu, eſſendo quello: Nel numero

del piu, essendo noi, essendo voi, essendo quelli.
Vt essem esses esset. Et pluraliter ut essemus esse-tis essent.
Acio ch'io fosse, & per essere: Acio che tu fosti, & per essere: Acio che q̃llo fosse, & p esser: Nel numero del piu: Acio che noi fossimo, & per essere: Acio che uoi foste, & per essere: Acio che quelli fossino, & per essere.
Si essem esses esset. Et pluraliter si essemus essetis essent.
S'io fosse, se tu fosti, se quello fosse: Nel numero del piu, se noi fossimo, se uoi foste, se quelli fossino:
In infinitiuo esse essere.
In indicatiuo: fui fuisti fuit. Et pluraliter fuimus fuistis fuerunt uel fuere.
Io fui & son stato, tu fosti & sei stato, quello fu & e stato: Nel numero del piu, noi fummo & siamo stati, uoi foste & sete stati, quelli furono & sono stati.
In optatiuo utinã fuissem fuisses fuisset. Et pluraliter vtinam fuissemus fuissetis fuissent.
Dio volesse chio fosse stato, cħ tu fosti stato, che q̃llo fosse stato: Nel numero del piu, Dio uolesse che noi fossimo stati, che voi foste stati, che q̃lli fossino stati.
In subiunctiuo cum sim sis sit. Et pluraliter cum simus sitis sint.
Essendo io, essendo tu, essendo quello: Nel numero del piu, essendo noi, essendo uoi, essendo quelli.
Vt sim sis sit. Et pluraliter, vt simus sitis sint.
Acio ch'io sia, & p essere: Acio che tu sii, & per essere: Acio che q̃llo sia, & per essere, Nel numero del

piu,

piu,essendo noi,essendo voi,essendo quelli.
Vt sim sis sit. Et pluraliter, vt simus sitis sint.
Acio ch'io sia,& per essere: Acio che tu sii, & per essere: Acio che quello sia, & p essere: Nel numero del piu: Acio che noi siamo,& per essere: Acio voi siate,& p essere: Acio che quelli siano, & per essere.
Sim sis sit. Et pluraliter simus este sint.
Io sarei ouer saria,tu saresti,quello saria ouero sarebbe,noi sarẽmo ouero sariamo,voi sareste,q̃lli sariano,ouero sarebbono.
Præterito plusq̃perfecto cũ fuissem fuisses fuisset. Et pluraliter cũ fuissemus fuissetis fuissent.
Essendo io stato,essendo tu stato,essendo quello stato: Nel numero del piu, essendo noi stati, essendo voi stati,essendo quelli stati.
Si fuissem fuisses fuisset. Et pluraliter si fuissemus fuissetis fuissent.
S'io fosse stato, se tu fosti stato, se quello fosse stato: Nel numero del piu, se noi fossimo stati, se uoi foste stati, se quelli fossino stati.
Fuissem fuisses fuisset. Et pluraliter fuissemus fuissetis fuissent.
Io sarei stato, tu saresti stato, q̃llo sarai ouer sarebbe stato: Nel numero del piu, noi sarẽmo ouer sariamo stati, voi sarete stati, q̃lli sariano ouer sarebono stati.
In indicatiuo futuro ero eris erit, Et pluraliter erimus eritis erunt.
Io saro, tu sarai, quello sara: Nel numero del piu, noi saremo, voi sarete, quelli sarano.
In imperatiuo futuro estotu, esto ille. Et pluraliter

ſimus nos,eſtote vos,ſunto illi.
Sarai tu,ſara quello:Nel numero del piu, ſaremo noi,ſiate voi,ſiano quelli.
In optatiuo vtinam ſim ſis ſit.Et pluraliter vtinam ſimus eſte ſint.
Dio voglia ch'io ſia,che tu ſii, che quello ſia: Nel numero del piu.Dio voglia che noi ſiamo, che voi ſiate,che quelli ſiano.
In ſubiūctiuo cū vel poſtq̄ ero vel fuero, eris vel fueris,erit vel fuerit.Et pluraliter cū vel poſtq̄ erimus vel fuerimus,eritis vel fueritis erūt vel fuerūt.
Poi ch'io ſaro & ſaro ſtato,poi che tu ſarai & ſarai ſtato,poi che quello ſara,& ſara ſtato: Nel numero del piu,poi che noi ſaremo & ſaremo ſtati, poi che voi ſarete & ſarete ſtati,poi che quelli ſarano & ſarano ſtati.
Si ero vel fuero,ſi eris vel fueris,ſi erit vel fuerit.Et pluraliter ſi erimus vel fuerimus,ſi eritis vel fueritis,ſi erunt vel fuerint.
S'io ſaro & ſaro ſtato,ſe tu ſarai & ſarai ſtato,ſe q̄llo ſara & ſara ſtato:Nel numero del piu,ſe noi ſaremo & ſaremo ſtati,ſe voi ſarete,ouet ſarete ſtati,ſe quelli ſarano,ouero ſarano,ouero ſarano ſtati.
In infinitiuo fore vel futurū eſſe per douet eſſere.

De prima Coniugatione.

OMnia verba primæ coniugationis formant præteritum in aui.& ſupinum in atum.vt
Amo as aui atum per amare

Excipiuntur hæc sexdecim sequentia, cũ suis com positis.

Cubo	as	ui	itum	per dormire.
Crepo	as	ui	itum	p far sono & strepito.
Domo	as	ui	itum	per domare.
Firco	as	ui	ctũ	p fregare. (mora.
Mico	as	ui	ca. su. p risplẽder, et giocar alla	
Neco	as	ui	enectũ p amazare. et aui atũ.	
Nexo	as	ui	xum	per legare.
Plico	as	ui et aui. citum. & catũ p piegare.		
Seco	as	ui	ctum	per segare.
Sono	as	ui	itum	per sonare
Tono	as	ui	itum	per tonare
Veto	as	ui	itum	per deuedare.
Do	as	dedi	atum	per dare.
Iuno	as	iuui	iutũ p giouare, & delettare.	
Lauo	as	laui lotum		per lauare.
Sto	as	steti	statum	p stare. (runt.

Hæc tria sequẽtia duo sibi preterita singula vẽdica

Cæno	as	aui, & atus	sum	per cenare.
Iuro	as	aui, & atus	sum	per giurare.
Titubo	as	aui, & atus	sum	p vacillare.

De secunda Declinatione.

SEcũda declinatio diuersas habet terminatio/nes, atq; hinc varia præterita formauerũt, qua/rum prima est in beo. vt

Albeo	es	ui	ca. su.	per biancheggiare.
Ferbeo	es	ui	ca. su.	per bollire.

Habeo es ui itum per hauere.
Iubeo es iussi iussum per commandare.
Rubeo es ui ca.su. per rosseggiare.
Sorbeo es ui itum per sorbire.
Tabeo es ui ca.su. per languire, & veni/ (r'almeno.
Secunda terminatio est in ceo. vt
Doceo es ui ctum per insegnare.
Exerceo es ui itum per exercitare.
Luceo es xi ca.su. per lucere.
Mulceo es mulsi sum per far piaceuole.
Noceo es ui itum per nocere.
Taceo es ui itum per tacere.
Tertia est in deo, at huius ordinis quædã formãt præteritum in di, quædam in si, quædam in ui, quædam in passiua litteratura, in di. vt
Prandeo es di qđ & prãsus sum, prãsũ p disnare.
Sedeo es di sessum per sedere.
Strideo es di ca.su. per far stridore.
Video es di sum per vedere.
Sunt quædam verba huius ordinis, quæ geminãt primam syllabam præteriti in simplicibus, at in compositis minime. vt
Mordeo es momordi morsum per morsicare.
Pendeo es pependi pensum per pendere.
Spondeo es spopõdi sponsum per ꝓmettere.
Tondeo es totondi tonsum per tondare.
e in si.
Ardeo es arsi sum per ardere.
Rideo es risi sum per ridere.
Suadeo es asi sum per suadere.

e in ui diuisa syllaba.

Candeo es ui ca.su. per biancheggiare.
Madeo es ui ca.su. per bagnarsi.
Splēdeo es ui ca.su. per risplendere.
Studeo es ui ca.su. per studiare.
in passiua litteratura.
Audeo es ausus sum per hauer ardimento.
Gaudeo es uisus sum per allegrarsi.
Prandeo es di & sus sum per disnare.

Quarta est in geo,& quæ habent.l.aut.r.ante geo, mutant geo in si.vt

Algeo es alsi per hauer fredo,affreddarsi.
Fulgeo es si per risplendere.
Indulgeo es si ultum per compiacere.
Tergeo es si sum per annettare.
Turgeo es si ca.su. per gonfiarsi.
Vrgeo es si ca.su. per spēgere,& cōstrin (gere.

Quædā mutant.eo.in ui diuisa syllaba vt

Egeo es ui ca.su.
Indigeo es ui ca.su. per hauer bisogno.
Rigeo es ui ca.su. p esser aspro, rigido.
Vigeo es ui ca.su. p crescere in vigore.

Quædam mutant geo.in xi.vt

Augeo es xi auctum per accrescere.
Frigeo es xi ca.su. p hauer freddo, & p (procedere.
Lugeo es xi per piangere.
Mulgeo es xi per molgere lentamente.

Quinta est in leo,&.o. in ui mutatur, aut in ui diuisa syllaba.

Deleo es eui etum per scanzellare.

Fleo	es	eui	etum	per piangere.
Impleo	es	eui	etum	per impire.
Oleo	es	ui		p bene & male olere.

in ui diuisa syllaba.

Caleo	es	ui	ca.su.	per hauer caldo.
Doleo	es	ui	ca.su.	per dolersi.
Palleo	es	ui	ca.su.	per esser pallido.
Polleo	es	ui	ca.su.	per podere.

Sexta est in meo.

Timeo	es	ui	ca.su.	per hauer timore.
Tumeo	es	ui	ca.su.	per infiarsi.

Septima est in neo.

Neo	es	ui	etum	per filare.
Moneo	es	ui	itum	per ammonire.
Teneo	es	ui	ca.su.	per tenire.

Octaua est in peo.

Stupeo	es	ui	ca.su.	per stupirsi.
Tepeo	es	ui	ca.su.	per esser tepido.

Nona est in reo.

Areo	es	ui	ca.su.	per seccarsi.
Floreo	es	ui	ca.su.	per fiorire
Macreo	es	ui	ca.su.	per smagrirsi.
Mæreo	es	sine ptõ & sup.		per tristarsi.
Nigreo	es	ui	ca.su.	per annigrirsi.
Vireo	es	ui	ca.su.	per verdeggiare.

in si.

Hæreo	es	hæsi	sum	per accostarsi.

Decima est in seo.

Censeo	es	ui		per giudicare.

Vndecima est in neo.

Lateo	es	ui	ca.ſu.	per eſſer naſcoſto.
Lacteo	es	ui	ca.ſu.	per ſuggere il latte.
Pateo	es	ui	ca.ſu.	per eſſer aperto.

Duodecima eſt in gueo, queo, veo.

Lãgueo	es	ui	ca.ſu.	per venir almeno.
Pingueo	es	ui	ca.ſu.	per ingraſſarſi.
Torq̃o	es	orſi		per laneare, & conſtringere.
Ferueo	es	ferui		per bollire, & accenderſi.

De tertia Coniugatione.

Prima terminatio verborum tertiæ coniugationis eſt in bo, vt

Scabo	is	bi	ca.ſu.	per grattare.
Bibo	is	bi	bibitum	per beuere.
Scribo	is	pſi	ptum	per ſcriuere.
Iambo	is	bi	ca.ſu.	per lengere.
Incũbo	is	ui	itum	per dar opera.

Secunda eſt in co.

Dico	is	xi	ctum	per dire.
Vinco	is	ici	ctum	per vincere.
Parco	is	peperci, vel pſi	parſum	p pdonare.
Pſco	is	aui	ſtum	per paſcere.
Creſco	is	eui	etum	per creſcere.
Quieſco	is	eui	etum	per ripoſare.
Diſco	is	didici	ca.ſu.	per imparare.
Gliſco	is	ca.ptõ & ſu.		per creſcere.
Sciſco	is	ſciui	ſcitum	per ſtatuire, ſapere.
Noſco	is	oui	otum	per cognoſcere.
Poſco	is	popoſci	ca.ſu.	per dimandare.

Tertia eſt in do.

Rado	is	aſi	aſum	per radere.

Vado	is	asi		per andare.
Diuido	is	isi		per andare.
Strido	is	di	ca.su.	per far stridore.

Composita a do.das.tertię coniugationis geminăt primam syllabam præteriti. vt.

Abdo	is	abdidi	itum	per nascondere.
Addo	is	didi	itum	per aggiongere.
			item c	
Cado	is	cecidi	asum	per cascare.
Cædo	is	cecidi	esum	p tagliare, ferire &c.
Pedo	is	pepedi	ca.su.	per far strepito.
Pendo	is	pepēdi	ensum	per pesare &c.
Tendo	is	tetendi	tēsum	per tendere.
Tundo	is	tutudi	tusum	per pestare.
Claudo	is	usi	ausum	per serrare.

at eius composita abiiciunt a vt excludo.

Cudo	is	usi	usum	per battere &c.
Trudo	is	usi	usum	per spegnere.
Pando	is	andi	assum	per aprire.
Scando	is	andi		per ascendere.
Accēdo	is	endi	ensum	per accendere.
Defēdo	is	endi	ensum	per difendere.

Quarta in go.

Ago	is	egi	actum	per fare.
Lego	is	egi	ectum	per leggere.
Rego	is	exi	ctum	per reggere.
Diligo	is	exi	ctum	per amare.
Intelligo	is	exi	ctum	per intendere.
Negligo	is	exi	ctum	per sprecciare.
Figo	is	ixi	xum	per ficare.

Porrigo is	xi	ctum	per porgere.
Corrigo is	xi	ctum	per correggere
Dirigo is	xi	ctum	per indrizare.
Cogo gis	ei	actum	per costregnere.
Frango is	egi	actum	per rompere.
Pango is	pepigi, & panxi	actũ	p piãtare & far
Tango is	tetigi	actum	p toccare. (patti
Cingo is	cinxi	ctum	per cingere.
Fingo is	finxi	ctum	per fengere.
Pingo is	pinxi	ctum	per dipingere.
Tingo is	inxi	ctum	per tengere.
Mungo is	xi	ctum	per mongere.

Et pupugi.

Pungo is	xi	ctum	per pongere.
Mergo is	si	sum	per sommergere.
Spargo is	si	sum	per spargere.
Pergo is	rexi	ctum	per andare.

Quinta in ho.

Traho is	xi	ctum	per tirare.
Veho. is	xi	ctum	per menare.

Sexta in io.

Aspicio is	xi	ctum	per guardare.
Facio is	eci	ctum	per fare.
Iacio is	eci	ctum	per trare.
Allicio is	exi	ctum	p tirar a se cõ careze.
Fodio is	odi	ossum	per cauare.
Fugio is	fugi		per fuggire.
Capio is	cepi	ceptum	per pigliare.
Rapio is	ui	ptum	per rapire.
Sapio is			per sappere.

Cupio	is	piui	itum	per deſiderare.
Pario	is	peperi partũ & paritũ		p partorire.
Quatio	is			per ſcotere.
Cõcutio	is	uſſi	uſſum	per percotere.

Settima in lo.

Alo	is	ui	itum & altum	per nutrire.
Colo	is	ui	ultũ	p venerare,& coltiuare.
Molo	is	ui	ca.ſu.	per maſenare.
Fallo	is	fefelli	falſum	per ingannare.
Pſallo	is		ca.ſu.	per cantare.
Pello	is	pepuli	pulſum	per ſcacciare.
Percello	is	perculi	pculſum	per percotere.
Vello	is	velli	vulſum	per ſtirpare.
Excello	is	lu	elſum	per auanzare.
Tollo	is	ſuſtuli	latum	per inalzare.

Ottaua in mo.

Emo	is	mi	ptum	per comprare.
Premo	is	eſſi	eſſum	per premere.
Gemo	is	ui		per gemere.
Tremo	is	ui	ca.ſu.	per tremare.
Como	is	pſi	ptum	per ornare.
Promo	is	pſi	ptum	per dar fuori.
Vomo	is	ui	itum	per vomitare.
Sumo	is	pſi	ptum	per pigliare.

Nona in no.

Cano	is	cecini	cantum	per cantare.
Gigno	is	enui	nitum	per generare.
Lino	is	liui	litum	per ongere.
Pono	is	oſui	itum	per ponere.
Temo	is	pſi	ptum	per ſprecciare.

Sperno	is	eui	tum	&c.
Sterno	is	aui	tum	per distendere.

Decima in po.

Repo	is	psi	ptum	per rampegare.
Strepo	is	ui	itum	per far strepito.
Scalpo	is	psi	ptum	p cauar cõ scopello.
Carpo	is	psi	ptũ	p togliere & reprendere.
Serpo	is	psi	ptum	per rampegare.
Rumpo	is	rupi	ptum	per rompere.
Sculpo	is	psi	ptum	per scolpire.

Vndecima in ro.

Gero	is	essi	stum	p fare & administrare.
Quæro	is	iui	itum	per cercare.
Sero	is	eui, et rui, satũ		per seminare &c.
Tero	is	iui	itum	per rompere.
Verro	is	ri		p scouare & nettare.
Curro	is	cucurri	sum	per correre.
Vro	is	ussi	stum	per abbrugiare.

Duodecima in so.

Viso	is	si	sum	per visitare.
Pinso	is	ui	sum	per pistare.
Accerso	is	iui	situm	per chiamare.
Capesso	is	si	ca. su.	per prendere.
Facesso	is	si	ca. su.	per fare.
Lacesso	is	siui	lacessitũ	per prouocare.

Tertiadecima in to.

Flecto	is	xi	xum	per piegare.
Plecto	is	xi	xum	p pcotere, & punire.
Pecto	is	xui	xum	per pettinare.
Peto	is	tii tiui	itum	per dimãdare &c.

Meto	is			per tagliare la biaua.
Mitto	is	si	issum	per mandare.
Verto	is	ti	sum	per riuoltare.
Stetto	is	ui	ca.su.	per roncheggiare.

Quartadecima uo & uo.

Acuo	is	ui		per agguzare.
Arguo	is	ui		per riprendere.
Diluo	is	ui	utum	p lauare & purgare
Exuo	is	ui	utum	p spogliare.
Fluo	is	xi	xum	per scorrere.
Imbuo	is	ui	utum	per dar la prima.
Induo	is	ui	utum	per vestire tintura
Metuo	is	ui	ca.su.	per temere.
Nuo	is	ui		per accennare.
Ruo	is	ui		per rouinare.
Spuo	is	ui		per spudare.
Struo	is	xi	ctum	per edificare.
Sternuo	is	ui		per stranudare.
Coquo	is	xi	ctum	per cocere.
Soluo	is	ui	utum	p pagare,slegare.
Voluo	is	ui	utum	per voltare.
Viuo	is	xi	ctum	per viuere.

Quintadecima in xo.

Nexo	is	ui	xũ	p leghare,& aggroppare.
Texo	is	ui	xtum	per essere.

De quarta coniugatione.

Prima terminatio verborum quartę coniugationis est in bio.

Ambio	is	iui	itum	per praticare.

Secunda incio.

Farcio is arſi fertum per inſaccare.
Cio is ciui itum per cõmouere.
Scio is ſciui itum per ſappere.
Sancio is iui itum per confirmare.
Vincio is xi vinctum per leghare.
Sarcio is iui citũ ꝑ remõdare, & repezare
Fulcio is iui citũ per ſoſtentare.

Tertia eſt in dio.

Condio is iui itum per condiri.
Obedio is iui itum per obedire.

Quarta in eo.

Eo is iui itum per andare.

Quinta in fio.

Suffio is iui itum per ſuffumigare.

Sexta in lio.

Mollio is iui itum per mollificare.
Salio is iui, et ii ſaltũ per ſaltare.

Septima in mio.

Dormio is iui tum per dormire.

Octaua in nio.

Venio is ni uentũ per venire.
Munio is iui itum per fortificare.

Nona in pol.

Sepio is iui ptum per circundare.

Decima in rio.

Aperio is ui pertum per aprire
Coopio is ri pertum per coprire
Haurio is ſi ſtum per trar fuoril.

Vndecima in tio.

Sentio is ſi ſum per entire &c.

GRAMMATICÆ INSTITV- tiones Guarini Veronenſis ſuis exem- plis & aliis rebus auctæ.

PARTES Grammaticæ ſunt quat
tuor: ſcilicet littera: ſyllaba: dictio: &
oratio. Littera, vt d, ſyllaba, vt de. Di
ctio: vt Deus. Oratio: vt Deus amat
iuſtitiam. Littera eſt minima pars vo
cis cõpoſitæ; vel littera eſt vox indiuidua: quæ ſcri
bi poteſt. Dicitur autem littera quaſi legitera: eo ꝙ
legenti iter præbeat: vel a litturis: vt q̄buſdam pla-
cet: ꝙ plerunq; inceratis tabulis antiqui ſcribere
ſolebant. Syllaba eſt comprehenſio litterarum ſub
vno accentu: & vno ſpiritu indiſtanter prolata. Di
ctio eſt minima pars orationis compoſitæ: quantũ
ad ſenſum. Oratio eſt ordinatio dictionũ congruã
perfectamq; ſententiam demonſtrans. Litterarum
quædam ſunt vocales: quædam conſonantes. Vo
cales ſunt quinq; a: e: i: o: u. Ex q̄bus ſunt diphthon
gi quattuor; ſcilicet æ: œ: au: & eu. Cõſonãtes ſunt
ſexdecim b: c: d: f: g: k: l: m: n: p: q: r: ſ: t: x: y: Z vero
græca vocalis eſt. H: etiam non eſt littera: ſed aſpi-
rationis nota. Ex conſonantibus: quędam ſunt mu
tæ: quædam ſemiuocales. Mutæ ſunt nouem: b: c:
d: f: g: k: p: q: t. Semiuocales ſunt ſex: l: m: n: r: ſ: x: Z
vero nouiſſime reperta eſt litera. Pro ea enim, vete
res gemino: ſſ: vtebantur: vt patriſſo pro patrizo:
ſed inter ſemiuocales annumerari poteſt. Conſonã
tes etiam ſunt: i: & u: cum eas ſequatur vocalis. In

eadem syllaba, vt Iuppiter, & Venus: Sciendũ est: q: x: & z: sunt duplices cõsonãtes: x: enim: pro c: s: vel: g: s: z: vero pro duplici: ss: ponitur. Scito etiã l: & r. Liquidas vocari. Omissio in præsenti de syl laba: de reliquis dicatur.

PArtes orationis sunt octo: scilicet nomen: verbum: participiũ: & pronomen: præpositio: aduerbium: interiectio: & cõiunctio. Ex quibus quattuor sunt declinabiles: scilicet: nomen, verbũ, participium, & pronomen. Reliquæ vero sunt indeclinabiles: scilicet præpositio, aduerbium, interiectio, & coniunctio. Accidẽtia nominis sunt quinq;: scilicet species, genus, numerus, figura, & casus. Quid est species in nomine? est elementalis compositio: per quam fit primitiui, vel deriuatiui discretio: vel species est proprietas deriuãdi ab aliquo: vel a nullo. Quot sunt species nominum? duæ. quæ? primitiua, & deriuatiua. primitiua: vt mons. deriuatiua, vt montanus. Quid est genus in nomine? est exploratio sexus: quæ fit per vocem carentem genere: nam illa vox nõ est genus; sed id quod per eam intelligitur. Quot sunt genera nominũ? septem large loquendo. masculinum, vt hic Deus. fœmininũ, vt hæc Maria, neutrum, vt hoc cœlum. commune, vt hic & hæc homo, omne, vt hic & hæc & hoc fœlix. promiscuum, vt hic passer. incertum, vt hic vel hæc dies. Quid est numerus in nomine? est forma dictionis in voce, quæ discretionem quantitatis facere potest. Quot sunt numeri nominũ? duo. qui? singularis, & pluralis; singularis, vt nauta. pluralis,

vt nautæ. Quid est figura in nomine? est simpliciū compositarum, vel decompositarum dictionum discrimen. Quot sunt figuræ nominum? tres. quæ? simplex, composita, & decomposita. simplex, vt iustus, composita, vt iniustus, decomposita vt iniustitia. Quid est casus in nomine? est variatio causaliū dictionum: quæ maxime fit in fine. Quot sunt casus nominum, sex. qui? nominatiuus, genitiuus, datiuus, accusatiuus, vocatiuus, & ablatiuus. Nominatiuus. vt Cæsar, Genitiuus, vt Cæsaris, Datiuus, vt Cæsari, Accusatiuus, vt Cæsarem, Vocatiuus, vt o Cæsar, Ablatiuus, vt a Cæsare. Quot sunt declinationes nominum? quinq̧. quę? prima, secunda, tertia, quarta, & quinta. Prima, cuius genitiuus singularis in æ diphthongum desinit, vt hic poeta poetæ, secūda in i, vt hic dominus domini, tertia in is, vt hic pater patris, quarta in us, vel in u, vt hic visus visus, & hoc cornu, cornu, quinta in ei diuisas syllabas, vt hic vel hæc dies, diei. Quot sunt recti? vnus, scilicet nominatiuus. Obliqui sunt quattuor, genitiuus, datiuus, accusatiuus, & ablatiuus. Vocatiuus autem est per se vocandi casus. Quot sunt articuli? tres. qui? hic hæc hoc. hic est generis masculini, hæc fœminini, hoc neutri, hic & hæc communis. hic & hæc & hoc omnis, hic vel hæc incerti, hic passer promiscui. Nominum aliud proprium, aliud appellatiuū, proprium est illud, quod vni soli conuenit, vt Gabriel. Appellatiuum est illud quod naturaliter commune est multis, vt homo, & animal. Appellatiuorum nominum aliud substantiuum,

aliud

aliud adiectiuum. Substantiuum nomen est illud, quod variatur per vnum articulũ tantũ, vt hic Petrus, vel per duos ad summũ, vt hic & hæc homo. Adiectiuum nomen est illud, quod variatur p tres articulos, & duas voces, vt hic & hæc fortis, & hoc forte, vel per tres articulos, & tres voces, vt hic alacer, hęc alacris & hoc alacre, vel per tres articulos, & vnam vocem. vt hic & hæc & hoc fœlix, vel per tres diuersas voces, vt albus, alba, album. Substantiuum dicitur, quod significat modum per se stantis. Adiectiuum vero, quod adiacet alteri. i. substãtiuo suo. Nominatiuus cum verbo tenetur concordare in duobus, in persona, & in numero, vt præceptor docet. Relatiuum cum antecedente tenet in duobus, in genere, & ĩ numero, vt video Petrũ qui legit. Adiectiuum cũ substantiuo tenetur in tribus, in genere, in numero, & ĩ casu, vt vir facetus.

QVid est verbum? Est pars orationis declinabilis? quæ cum modis, & temporibus sine casu agendi vel patiendi est significatiua. Quot sunt accidentia verbi? octo. quæ? genus, tempus, modus, species, figura, coniugatio, persona cum numero. Quot sunt genera verborum? quinq;. quæ? actiuũ, passiuum, neutrum, cõmune, & deponens. actiuũ, vt amo. passiuum, vt amor. neutrum, vt seruio. cõmune, vt largior. deponens, vt persequor. Quot sunt tempora verborum? quinq;. quæ? præsens, vt amo. præteritum imperfectum, vt amabam. præteritum perfectum, vt amaui. ꝑteritum plusq̃perfectum, vt amaueram. futurũ, vt amabo. Quot sunt

modi verborum? quinq; qui? indicatiuus, imperatiuus, optatiuus, subiunctiuus, & infinitius. Indicatiuus, vt amo. impatiuus, vt ama. optatiuus, vt vtinam amarem. subiūctiuus, cum amem. infinitiuus, vt amare. Quot sunt species verborū? duae. quae? primitiua, & deriuatiua. primitiua, vt amo. deriuatiua, vt amasco. Quot sunt figurae verborū? tres. quae? simplex composita, & decomposita. Simplex, vt amo. cōposita, vt peramo. decōposita, vt pamasco. Quot sunt coniugationes verborū? quatuor. quae? prima, secunda, tertia, & quarta. Prima, quae in secunda persona praesentis indicatiui modi habet as, aut aris, vt amo amas, & amor amaris. Secūda, quae habet es, aut eris longum, vt doceo doces, & doceor doceris. Tertia, quae habet is, aut eris breuem, vt lego legis, & legor legeris. Quarta, quę habet is, aut iris longum, vt audio audis, & audior audiris. Quot sunt personae verborum? tres. quae? prima, secunda, & tertia. Prima, vt amo. secūda, vt amas. tertia, vt amat, & similiter in plurali prima, vt amamus. secunda, vt amatis. tertia, vt amant. Quot sunt numeri verborum? duo. qui? singularis, & pluralis. singularis, vt amo. pluralis, vt amamus. Verba anomala sunt quattuor, quae? sum, volo, fero, & edo, & dicuntur anomala. i. inaequalia. Quot sunt imperatiua per apocopen? quattuor. quae? dic, fur, fac, & fer.

QVid est participium? Est pars orationis declinabilis habens genera, & casus ad similitudinem nominis, tempora, & significationes ad simi

litudinem verbi, numerum, & figuram ad similitu dinem vtriusq; . Quot sunt accidentia participii? sex. q: genus, casus, tēpus, significatio numerus, & figura. Quot sūt genera participiorum? quinq;. quæ? masculinum, vt lectus. fœmininum, vt lecta. neutrum, vt lectum. commune, vt in accusatiuo hunc, & hanc legentem. omne, vt hic & hæc & hoc legēs. Quot sunt casus participiorum? sex. qui? nominatiuus, vt legens. genitiuus, vt legentis. datiuus: vt legenti. accusatiuus, vt legentem. vocatiuus, vt, o, legens. ablatiuus, vt a legente. Quot sunt tempora participiorum? quinq; coniuncta in tria. quæ? præsens, & præteritum imperfectum simul, vt amans, & legens. præteritum perfectum, & plusq̄perfectū simul vt amatus, & lectus. futurum per se, vt amaturus, & amandus. Quot sunt significationes participiorum? quinq;. quæ? actiua, vt amans. passiua; vt amatus. neutralis, vt seruiens. communis, vt largiens. deponentalis, vt persequens. Quot sunt figuræ participiorum? duæ. quæ? simplex, vt amans. decomposita, vt peramans.

QVid est pronomen? Est pars orationis declinabilis, quæ pro proprio nomine ponitur, & certam significat personam? Vnde dicitur pronomē? ex pro, & nomine, eo q; pro proprio nomine ponatur in constructione. Quot sunt accidentia pronominis? sex. quæ? species, genus, numerus, figura, p̄sona, & casus. Quot sunt species p̄nominum? duę. quæ? primitiua, & deriuatiua. primitiua, vt ego. deriuatiua, vt meus. Quot sunt genera pronominū?

quinq͡ꝫ.quæ? masculinum, fœmininum, neutrum, cõmune, & omne. masculinum, vt ille. fœmininũ, vt illa. neutrum, vt illud. commune, vt hic & hæc nostras. omne, vt ego, tu, sui. Quot sunt numeri ꝑnominum? duo. qui? singularis & pluralis. singularis, vt ego, pluralis, vt nos. Quot sunt figurę pronominum? duæ. quæ? simplex, & composita. simplex, vt id. cõposita, vt idem. Quot sunt personæ ꝑnominum? tres. quæ? prima, secunda, & tertia. prima, vt ego. secũda, vt tu. tertia, vt ille. Quot sunt casus pronominum? sex. qui? nominatiuus, genitiuus, datiuus, accusatiuus, vocatiuus, & ablatiuus. Quot sunt modi pronominum? quattuor. qui? primus, secundus, tertius, & quartus. Quot sunt pronomina primi modi? tria. quæ? ego, tu, sui. Secundi modi? quinq͡ꝫ. quæ? ille, ipse, iste, hic, & is. Tertii modi? q̃nq͡ꝫ. quæ? meus, tuus, suus, noster, & vester. Quarti modi? duo. quæ? nostras, & vestras. Quot sunt ꝑnomina, de q̃bus nulla dubitatio est apud latinos? quindecim. quæ? octo primitiua, & septem deriuatiua. Primitiua sunt octo, scilicet, ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, & is. Deriuatiua sunt septem, scilicet meus, tuus, suus, noster, & vester, nostras & vestras. Quot sunt pronomina demonstratiua? quattuor, ex quibus duo sunt demonstratiua ad oculum tantum, scilicet hic, & iste, & duo ad oculum, & ad intellectum, scilicet ego & tu. Quot sunt pronomina relatiua? quattuor. quę? is, suus, ipse, sui. Quot sunt pronomina possessiua? quinq͡ꝫ. quæ? meus, tuus, suus, noster, & vester.

QVid est præpositio? Est pars orationis indecli-
nabilis, quæ præponitur aliis partibus oratio/
nis, per appositionem, vel per compositionem, per
appositionem, vt vado ad scholas, per compositio-
nem, idest quando cōponitur, vt iniustus, & pera/
mo. Vnde dicitur præpositio? a præpono, nis, eo ꝙ
præponitur aliis partibus orationis. Quot sunt ac
cidentia præpositionis? vnum, quid? casus tantum.
Quot sūt causus? duo. q? accusatiuus, & ablatiuus.

QVid est aduerbium? Est pars orationis indecli
nabilis, quæ ita verbis adiungitur, sicut adie-
ctiua substantiuis nominibus. Quid est proprium
aduerbii? est iuxta verbum poni, nec sine eo, perfe
ctam significationem habere potest. Vnde dicitur
aduerbium? ex ad, & verbum, eo ꝙ iuxta verbū,
semper ponitur in ꝯstructione. Quot sunt acciden
tia aduerbii? tria. q̄? species, significatio, & figura.

QVid est interiectio? Est pars orationis indecli-
nabilis interiectiua aliarū partium orationis.
Quid est proprium interiectionis? est interiici aliis
partibus orationis. Vnde dicitur interiectio ab in/
teriicior, ris, eo ꝙ interiicitur aliis partibus oratio/
nis. Quot sunt accidentia interiectionis? vnum.
quod? significatio tantum.

QVid est coniunctio? Est pars orationis indecli-
nabilis, coniunctiua aliarum partium oratio/
nis. Quid est proprium coniunctionis? est coniun-
gere alias partes orationis. Vnde dicitur coniun/
ctio? a coniungo, is, eo ꝙ coniungit alias partes ora
tionis. Quot sunt accidentia coniunctionis? tria.

quæ: species, figura, & ordo. Quot sunt ordines coniunctionum? tres, præpositiuus, subiunctiuus, & cõmunis. Nota, ꝙ relatiuũ incipiens, a, c, vel, a, q, impedit verbum, ne sit principale.

De verbis actiuis.

VErbum est duplex personale, aut impersonale. verbum personale terminatur in has duas litteras, in, o, aut in, r. verba, quæ terminãtur in, o, sunt actiua, vt amo, aut neutra, vt seruio. verba quæ terminantur in, r, sunt passiua, vt amor, aut deponentia, vt vtor.

Verba personalia volunt ante se nominatiuum, vt ego amo, ego seruio, ego vtor.

De verbis actiuis.

VErba actiua volunt ante se nominatiuum personæ agentis, & post se accusatiuum personæ patientis, vt si diceres Guatinus Veronensis amat vtranq; linguam.

Verba actiua diuiduntur in sex ordines: simplicem, possessiuum, acquisitiuum, transitiuum, effectiuum, & separatiuum.

ORdo primus est actiui simplicis, & vult ante se nominatiuum personæ agentis, & post se accusatiuum personæ patientis, & nihil vltra, vt ego amo virtutem.

Amo	as	aui	atum	per amare.
Porto	as	aui	atum	per portare.

Canto	as	aui	atum	per cantare.
Desidero	as	aui	atum	per desiderare.
Expecto	as	aui	atum	per aspettare.
Timeo	es	ui	casu.	per temere.
Lego	is	legi	lectum	per legere.
Aspicio	is	exi	aspectū	per guardare.

Exempla actiuorum in indicatiuo.

Noi amauamo le bone littere.
Nos amabamus bonas litteras.
Tu hai portato volentieri le mie armi.
Tu portauisti libenter mea arma.
Voi expettarete la mia venuta.
Vos expectabitis meum aduentum.
Tu haueui desiderata la mia beneuolentia.
Tu desyderaueras meam beneuolentiam.
Mio fratello grandemente teme le mie minacie.
Meus frater vehementer timet meas minas.
Voi hauete guardata la casa mia.
Vos aspexistis meam domum.
Li scholari volentieri hanno letto Virgilio.
Discipuli libenter legerunt Virgilium.
Tu cantaui li miei versi.
Tu cantabis mea carmina.

De verbis passiuis.

VErba passiua volunt ante se nominatiuū personæ patientis, & post se ablatiuum personæ agentis cum præpositione, a, vel ab, vel abs, casus autem verborum actiuorum mutantur in casus verborum passiuorum, hoc modo. accusatiuus verbi actiui mutať in nominatiuū verbi passiui, &

nominatiuus verbi actiui mutatur in ablatiuum verbi passiui cum prępositione prędicta, vt in supe riore exẽplo, Ego amo virtutẽ. Ille accusatiuus (vir tutẽ) mutatur i nominatiuũ verbi passiui, quod est amor amaris. & ita dicemus virtus. Ille autem no/minatiuus (ego) mutatur in ablatiuũ cũ ꝑpositio ne, & ita dicemus a me, quare tota constructio erit. Virtus amatur a me. Eodem pacto oẽs constructio nes actiuę mutãtur in cõstructiones passiuas, quẽ/admodum latius patebit in exẽplis inferioribus.

Nos amabamus bonas litteras.
Bonæ litteræ amabantur a nobis.
Tu portasti libenter mea arma.
Mea arma libenter portata fuerunt a te.
Tu cantabas mea carmina.
Mea carmina cantabantur a te.
Tu desyderaueras meam beneuolentiam.
Mea beneuolentia desyderata fuerat a te.
Vos expectabitis meum aduentum.
Meus aduentus expectabitur a vobis.
Meus frater vehementer timet meas minas.
Meæ minæ vehementer timentur a meo fratre.
Discipuli libenter legerunt Virgilium.
Virgilius libenter lectus est a discipulis.
Vos aspexistis meam domum.
Mea domus aspecta fuit a vobis.

ORdo secundus est actiui possessiui, Et vult an te se nominatiuũ personæ agentis, & post se accusatiuum personæ patientis, & ultra ablatiuum sine prępositione, Et præsertim, cum loquimur de

precio definito, vt si diceres, ego emo equum decem aureis nũmis. Excipiuntur quidam genitiui qui loco aduerbiorum ponuntur, scilicet tanti, quãti, pluris, minoris, carius & vilius, & nonnulli alii.

Emo	is	emi	emptum	per comprare:
Vendo	is	didi	ditum	per vendere
Aestimo	as	aui	atũ	per estimar et far cõto.
Redimo	is	emi	emptũ	per riscodere. (se.
Loco	as	aui	atũ	p affittare, et dar sopra di
Cõduco	is	xi	ctũ	p tuore affitto, et sopra di (se.

Exempla in imperatiuo.

Compra tu quel cauallo per uinti ducati.

Eme tu illum equum viginti aureis nummis.

Venda mio fratello la mia casa per tanto quanto el la vale.

Vendat meus frater meã domũ tanti, quãti ualet.

Estimarai la virtu tanto, quanto la merita.

Æstimato tu virtutem tanti, quanti meretur.

Riscodiamo gli amici nostri con mille ducati.

Redimamus nos nr̃os amicos mille aureis nũmis.

Affittate la casa vostra piu caro di quel c'habbino fatto gli altri.

Locate vestram domum carius, q̃ alii fecerint.

Togliano affitto gli miei amici grandissimi pallacii per miglior mercato, di quel ch'habbin fatto gli altri.

Conducant mei amici amplissimas ędes vilius, q̃ alii fecerint.

Exempla passiuorum.

Eme tu illum equum viginti aureis nummis.
Ille equus ematur a te viginti aureis nummis.
Vendat meus frater meā domū tanti quanti valet.
Mea domus vendatur a meo fratre tanti, q̄ti valet.
Æstimato tu virtutem tanti, quanti meretur.
Virtus æstimetur a te tanti, quanti meretur.
Redimamus nos nr̄os amicos mille aureis nūmis.
Nr̄i amici redimātor a nobis mille aureis nummis.
Locate vestram domū carius, q̄ alii fecerint.
Vestra domus locetur carius, q̄ ab aliis factū sit.
Conducant mei amici amplissimas ędes uilius, q̄ alii fecerint.
Amplissimæ ædes conducantur a meis amicis vilius, q̄ ab aliis factum sit.

ORdo tertius est actiui acquisitiui, & vult ante se nominatiuum personæ agentis, & post se accusatiuū personæ patientis, & vltra datiuum: vt ego do panem pauperibus.

Do	das	dedi	datum	per dare.
Dono	as	aui	atum	per donare.
Cōmēdo	as	aui	atum	p raccōmādare.
Præsto	as	stiti	itum	per mantenire.
Narro	as	aui	atum	per narrare.
Mando	as	aui	atum	p dar cōmissiōe
Declaro	as	aui	atum	per dechiarare.

Exempla in optatiuo.

Piacesse a Dio che tu mi dessi il tuo Virgilio.
Vtinam tu dares tuum Virgilium mihi.
Piacesse a Dio che gli miei amici ti donasseno molte richezze.

Vtinam mei amici donarent multas diuitias tibi.
Piacesse a Dio che tu mi hauessi raccommandato
la tua causa.
Vtinam tu cõmendauisses tuam causam mihi.
Piacesse a Dio che noi ti hauessimo mantenuto
quel, che gia ti haueuamo promesso.
Vtinam nos præstitissemus tibi id, quod iam tibi
promiseramus.
Piaccia a Dio che tu mi narri le tue miserie.
Vtinam tu narres tuas miserias mihi.
Piaccia a Dio che mio fratello ti dia in cõmissione
le sue facende.
Vtinam meus frater mandet sua negotia tibi.
Piacesse a Dio che voi ci haueste dechiarate molte historie.
Vtinã vos declarauissetis multas historias nobis.

Exempla passiuorum.

Vtinam tu dares tuum virgilium mihi.
Vtinam tuus Virgilius daretur a te mihi.
Vtinam mei amici donarent multas diuitias tibi.
Vtinã multæ diuitię donarẽtur a meis amicis tibi.
Vtinam tu commendauisses tuam causam mihi.
Vtinam tua causa comendata esset a te mihi.
Vtinam nos præstitissemus tibi id, quod iam tibi
promiseramus.
Vtinam id præstitum esset a nobis tibi, quod iam
promissum fuerat a nobis.
Vtinam tu narres tuas miserias mihi.
Vtinam tuæ miseriæ narrentur a te mihi.

Vtinam meus frater mandet sua negotia tibi.
Vtinam sua negotia mãdentur a meo fratre tibi.
Vtinã vos declarauissetis multas historias nobis.
Vtinam multæ historiæ declaratæ essent a vobis nobis.

ORdo quartus est actiui trãsitiui, & vult ante se nominatiuum personæ agentis: & post se accusatiuum psonæ patientis, & vltra alterum accusatiuum, vt ego doceo te grammaticam.

Doceo	ces	ui	ctum	per insegnare.
Moneo	es	ui	itum	per admonire.
Oro	as	aui	atum	per pregare.

Exempla in subiunctiuo.

Insegnãdoti io bone littere, tu mi dei esser amico.
Cũ doceã te bonas litteras, debes esse mihi amicus.
Admonendomi tu di questa cosa, nõ posso errare.
Cũ tu admoneas me hãc rem, nõ possum errare.
Pregandomi voi di molte cose, son'in dubbio che debba fare.
Cum vos oretis me multas res, sum in dubio quid acturus sim.

Exempla passiuorum.

Cũ doceã te bonas litteras, debes esse mihi amicus
Cum tu docearis a me bonas litteras, debes esse mihi amicus.
Cũ tu admoneas me hãc rem, nõ possum errare.
Cum ego admonear a te hãc rẽ, nõ possum errare.
Cum vos oretis me multas res, sum in dubio quid acturus sim.

um ego oferr a vobis multas res, sum in dubio quid mihi agendum sit.

ORdo quintus est actiui effectiui, & vult ante se nominatiuum personæ agentis, & post se accusatiuum personæ patientis, & vltra ablatiuum sine præpositione, vt ego spolio te veste.

Spolio	as	aui	atum	per spogliare.
Priuo	as	aui	atum	per priuare.
Impleo	es	eui	etum	per impire.
Orno	as	aui	atum	per ornare.
Onero	as	aui	atum	per cargare.
Nutrio	is	iui	itum	per notrire.
Pasco	pascis	aui	astum	per pascere.

Exempla in subiunctiuo

Io andaro a Padoua, accio ch'io spogli, ouero p spogliare l'animo d'ignorantia.

Ego ibo Patauium, vt spoliem animũ ignorantia.

Voi sete venuti qui da noi, accio che priuate, ouero p priuare li vostri amici di molte molestie.

Vos venistis huc, vt priuetis vestros amicos multis molestiis.

Tu implendo la tua casa di richezze, noi grandemente s'allegrauamo.

Cum impleres tuam domũ diuitiis, nos vehementer gaudebamus.

Ornando voi la nostra famiglia di præclarissimi honori, li nostri inimici ne hauerano inuidia.

Cum vos ornaretis nostrã familiam præclarissimis honoribus, nostri inimici nobis inuidebant.

Cargando gli soldati li carreaggi delle bisazze, tu veniui all'exercito.

Cum milites onerarent impedimenta sarcinis, tu veniebas ad exercitum.

Exempla passiuorum.

Ego ibo Patauium, vt spoliem animũ ignorantia.

Ego ibo Patauium vt animus spolietur a me ignorantia.

Vos venistis huc, vt priuetis vestros amicos multis molestiis.

Vos venistis huc vt vestri amici priuentur a vobis multis molestiis.

Cum impleres tuam domum diuitiis, nos vehemẽter gaudebamus.

Cum tua domus impleretur a te diuitiis: nos vehementer gaudebamus.

Cum vos ornaretis nostram familiam praeclarissimis honoribus, nostri inimici nobis inuidebant.

Cum nostra familia ornaretur a vobis praeclarissimis honoribus, nostri inimici nobis inuidebant.

Cum milites onerarent impedimenta sarcinis, tu veniebas ad exercitum.

Cum impedimenta onerarentur sarcinis a militibus, tu veniebas ad exercitum.

ORdo sextus est actiui separatiui, et vult ante se nominatiuum personae agentis: & post se accusatiuum personae patientis, & vltra ablatiuũ cum praepositione, a, vel ab, vel abs: vt ego audio Terentium a praeceptore.

Accipio is cepi ptum: per riceuere.

Intelligo is	xi	ctum	per intendere.
Conuello is	li	uulsum	per extirpare.
Deterreo es	ui	ritum	per smarire.
Seiungo is	xi	ctum	per separare.
Abduco cis	xi	ctum	per leuar via.

Se noi receuessimo littere da tuo fratello, laudetia mo la sua diligentia.

Si nos accepissemus litteras a tuo fratre, laudare mus suam diligentiam.

Io intenderei volentieri qlle lettioni da te, le quali spesse volte ho lette.

Ego intelligerem libenter illa lectiones a te, quas sæpe legi.

Hauendoti smarito da li vitii, ho pasciuto il tuo animo di boni costumi.

Cum ego deterruerim te a vitiis, paui animum tu um bonis moribus.

Remouerei l'animo tuo dale molestie, se tu mi amassi.

Abduxerim animũ tuum a molestiis si me amares.

Io ho inteso da le tue littere, a qual modo tu t'hab bi separato da li miei inimici.

Ego intellexi ex tuis litteris, quemadmodum seiun xeris te a meis inimicis.

Exempla passiuorum.

Si nos accepissemus litteras a tuo fratre, laudare mus suam diligentiam.

Si litteræ acceptæ fuissent a nobis a tuo fratre, sua diligentia laudaretur a nobis.

Ego intelligerem libẽter illas lectiones a te, quas sæ

pe legi.

Illę lectiones libenter intelligerentur a me a te, quę sæpe lectæ sunt a me.

Cum ego deterruerim te a vitiis, paui animum tuum bonis moribus.

Cum tu deterritus sis a me a vitiis, animus tuus pastus fuit a me bonis moribus.

Abduxerim animũ tuũ a molestiis, si me amares.

Animus tuus abductus sit a molestiis, si ego amarer a te.

Ego intellexi ex tuis litteris, quemadmodum seiunxeris te a meis inimicis.

Intellectum fuit a me ex tuis litteris, quemadmodum seiunctus fueris a meis inimicis.

De verbis neutris & deponentibus.

OMnia verba neutra, & deponentia volunt ante se nominatiuũ, quemadmodum supra diximus, & volunt post se illos casus ordinatim, quos volunt vltra verba actiua & passiua. Et hoc de omnibus communiter dictum sit, deinceps de singulis proprie dicemus.

Ordines verborum neutrorum sunt septem, scilicet, simplex, possessiuus, acquisitiuus, transitiuus, effectiuus, passiuus, & absolutus.

Ordines verborum deponentium sunt sex: scilicet possessiuus, acquisitiuus, transitiuus, effectiuus, passiuus, & absolutus.

ORdo primus est neutri simplicis, & vult ante se nominatiuũ, & post se eundem casum, quẽ

habet

habet ante, vt ego sum bonus.
Sum es fui per essere.
Euado is asi euasum per diuentare.
Le tue littere mi sono state gratissime.
Tuæ litteræ fuerunt mihi gratissimæ.
Tu diuenterai dotto in breue tempo.
Tu euades doctus breui.

ORdo secundus est neutri possessiui, & vult ante se nominatiuum personæ patientis, & post se ablatiuum vel genitum vel personæ agentis, vt ego careo libris: Et ego indigeo libris, vel librorum.
Careo es rui ritum per mancare.
Abundo as aui atum per abondare.
Hæc duo verba semper volunt post se ablatiuum.
Egeo es egui ca.su.
Indigeo es gui ca.su. per hauer bisogno.
Hęc verba volunt post se genitiuum, vel ablatiuũ.
Satago is egi actum per esser diligente.
Hoc verbum vult post se tm̃modo genitiuum, vt apud Terentium, hic satagit rerum suarum.

In subiunctiuo in preterito plusq̃pfetto.

Hauendo io mancato di libri, non ho potuto diuentar dotto.
Cũ ego caruissem libris, nõ potui euadere doctus.
Se noi hauessimo abondato de uirtu, seriamo stati beatissimi.
Si nos abundauissemus virtutibus, fuissemus beatissimi.
Voi hauereste hauuto bisogno di molte cose, se

non foste venuti da noi.

Vos indiguissetis multarum rerum, vel multis rebus, nisi venissetis sd nos.

ORdo primus est deponentis possessiui, & eodem modo vult ante se nominatiuum personæ patiẽtis, & post se ablatiuum, vel genitiuum personæ agentis, vt ego vtor tuo equo: & ego misereor tuorum inimicorum.

Vtor	eris	usus sum	per vsare, & seruirsi.
Potior	ris	potitus sũ, p ottener cosa desiderata.	
Vescor	eris	ca. ptõ & sup.	per usar cibi.
Fungor	ris	functus sum	per far l'officio.
Fruor	ris		p vsar cõ dellettatione.
Abutor	ris	abusus sũ	p vsar in mala parte.

Omnia hæc verba volunt post se ablatiuum.

Misereor	ris	sertus sũ	p hauer misericoria.
Recordor	ris	datus sum	per ricordarsi.
Obliuiscor	ris	blitus sum	p dimenticarsi.

Hęc duo vltima verba possunt habere post se genitiuum, aut accusatiuum.

HIc ordo neutri & deponentis possessiui respõdet actiuo & passiuo possessiuo quantum ad casum quem volunt vltra .i. genitiuum, aut ablatiuum.

In subiunctiuo in futuro.

Poi ch'io mi hauero seruito del tuo cauallo, ritornero da te.

Cum vel postq̃ vsus fuero tuo equo, ad te redibo.

Se tu farai l'officio tuo, tutti te lauderanno.

Si functus fueris tuo officio, omnes te laudabunt.

Se alla mia venuta hauerai ottenuto il suo magi/
strato, mi allegraro teco.
Si ad meum auentum potitus fueris tuo magistra/
tu, gratulabor tibi.
A te diletta vsar cibi delicati.
Te delectat vesci cibis delicatis.
Tu ti hai pentito hauer male vsato il tempo.
Te pœnituit abusum fuisse tempore.
Tu hai misericordia delli poueri.
Tu misereris pauperum.
Noi si ricordauamo delli tuoi beneficii.
Nos recordabamus tuorum beneficiorum, vel tua
beneficia.
Voi vi hauete dimenticate l'ingiurie.
Vos obliti estis iniuriarum, vel iniurias.

ORdo tertius est neutri acquisitiui, & vult ante se nominatiuũ personæ agentis, & post se datiuum personsonæ patientis, vt ego seruio Deo.

Seruio	is	uiui	itum	per seruire.
Faueo	es	faui	fautũ	per fauorire.
Studeo	es	studui	ca. su.	per studiare.
Noceo	es	nocui	citũ	per nocere.
Benefacio	cis	feci	actũ	p far beneficio.
Intersum	es	fui		p esser presente.
Præsum	es	fui		per esser capo.

Nell'imperatiuo.

Tu haueui seruito a mio fratello.
Tu seruiueras meo fratri.
Noi fauoriremo alli tuoi amici.
Nos fauebimus tuis amicis.

Studia tu le leggi. Stude tu legibus.
Nocera tuo fratello alli mei inimici.
Noceto tuus frater meis inimicis.

Nell'optatiuo nel p̃sente,& ptõ imp̄fetto.

Placesse a Dio che li tuoi amici mi facessino bñfi
Vtinam tui amici benefacerent mihi. (cio.
Piacesse a Dio che tu fosti stato p̃sente alle mie noz
Vtinã tu interfuisses meis nuptiis. (ze.
Piaccia'a Dio che tu sii capo al nostro exercito.
Vtinam presis nostro exercitui.

ORdo secundus est deponentis acquisitiui,& vult ante se nominatiuum personæ agentis,& post se datiuum personæ patientis, vt ego auxilior tibi.

Auxilior	aris	atus	sum	per aiutare.
Suffragor	aris	atus	sum	p dar la ballotta ĩ fa
Irascor	eris	atus	sum	p sdegnarsi (uore
Dominor	aris	atus	sum	per signoregiare.
Gratulor	aris	atus	sum	per congratularsi.
Medeor	eris	ca.ptõ & sup.		
Medicor	aris	atus	sum	per medicare.

In subiunctiuo pręsenti.

Aiutandoti,faccio beneficio a molti.
Cum tibi auxilior,benefacio multis.
Sum venuto in Senato, accio ch'io ti dia,ouer per darti la ballota in fauore.
Ego veni in Senatum,vt tibi suffrager.

In ptõ imperfecto.

Sdegnandoti meco,tu peccaui molto.
Cum irasceris mihi,multum peccabas.

Li barbari sono venuti in Italia, accio che signore-
giassero, ouero per signoregiare a tutti noi.
Barbari venerunt in Italiã, vt dominarentur nobis
omnibus.
Se tu ti allegrassi meco, mi allegrarei teco.
Si gratulares mihi: ego gratularer tibi.
Medicarei al tuo dolore, s'io potesse.
Mederer tuo dolori, si possem.

ET hic ordo neutri & deponẽtis acquisitiui re-
spondet tertio ordini actiui & passiui, quãtum
ad casum, quem volunt vltra .i. datiuum.

ORdo quartus est neutri transitiui: & vult ante
se nominatiuũ personæ agẽtis, & post se accu-
satiuũ persone patientis: vt ego aro terrã. Et ab his
verbis non formãtur verba passiua nisi i tertia per-
sona, neq; enim diceres, ego aro a te: tu araris a me.
sed solũ terra aratur a me.

Aro	as	aui	atum	per arare.
Fodio	is	fodi	fossum	per zappare.
Sero	is	seui	satũ, p seminare, & piãtare.	
Bibo	is	bibi	bibitum	per beuere.
Comedo	is	edi	comestũ	per mangiare.
Cõcoquo	is	coxi	coctum	per padire.

Exẽpla in subiunctiuo in ptõ perfetto.
Hauendo tu arata la mia possessione, mio fratello si
ha allegrato.
Cum tu araueris meã possessionem, meus frater ga-
uisus est.
Zapparei la tua vigna piu volentieri, che no ha

fatto Lentulo.

Foderim tuā vineam libentius, q̄ fecerit Lētulus.

Ti faro intēdere tutto quel, ch'io habbi seminato.

Ego tibi significabo, quicquid seuerim.

Hauendo beuuto il tuo vino, molti mi hanno vituperato.

Cum bibissem tuum vinū multi me vituperarunt.

Se voi haueste māgiato cibi delicati, sereste d'ingegno piu eccellente.

Si comedissetis cibos delicatos, essetis ingenio excellentiore.

Hauerei padita l'ira se tu fosti venuto da me.

Concoxissem iram, si ad me venisses.

ORdo tertius est deponentis transitiui, & vult ante se nominatiuum personæ agentis, & post se accusatiuum personæ patientis, vt ego sequor Petrum.

Sequor	eris	tus	sum	per seguire.
Aggredior	eris	sus	sum	per assaltare.
Consolor	aris	atus	sum	per cōsolare.
Percontor	aris	atus	sum	p dimādare.
Prædor	aris	atus	sum	p sacchegiar.
Cōsequor	eris	tus sū p acqstare, et aggiōgere.		

Exempla in subiunctiuo in futuro.

Poi c'hauero seguito le bone litterre, otteniro il primo loco nella mia citta.

Postq̄ vel cum secutus fuero bonas litteras, obtinebo primum locum in mea ciuitate.

Se assalterai, ouer hauerai assaltato gli miei inimici, grandissimamente ti sero obligato.

Si aggressus fueris meos inimicos, maxime tibi de-
In infinito in præsenti. (bebo.
A te e piacciuto consolarmi nelle mie miserie.
Tibi placuit consolari me in meis miseriis.
Tu ti hai vergognato dimandarmi de cose poco honeste.
Te puduit percontari me de rebus parũ honestis.
A te rincrescera hauer sacchegiata la mia ꝓuicia.
Te tedebit prædatum esse meam prouinciam.
A noi e stato bene hauerui aggionto.
Nos decuit vos esse consecutos.

ORdo verborum, quæ grammatici appellant communia, potest redigi sub hunc ordinem, neutri, & deponentis transitiui, cum etiam ipse habeat ante se ntũm pſonæ agentis, & post se actũm personæ patiẽtis: vt ego amplector bonas litteras.

Amplector	eris	xus	sum	p abbracciare.
Largior	iris	itus	sum	per donare
Experior	iris	pertus	sum	per prouare.
Veneror	aris	atus	sum	per honorare.
Moror	aris	atus	sũ	p aspettare, & ritardare.
Criminor	aris	atus	sum	per accusare.
Osculor	aris	atus	sum	per basciare.
Hortor	aris	atus	sum	per confortare.
Interpretor	aris	atus	sum	per interpretare.

Fxempla.

Tu haueui abbracciato gli miei amici.
Tu amplexus fueras meos amicos.
Io ti donaro il mio Virgilio.
Ego largior meum Virgilium tibi.

Tu hai prouato la mia liberalita.
Tu expertus es meam liberalitatem.
Noi habbiamo honorato gli Dei immortali.
Nos venerati sumus Deos immortales.
Io ti haueua ritardato per molte cause.
Ego te moratus fueram multis de causis.
Gli tuoi amici mi accuserāno appresso Cesare.
Tui amici me criminabuntur apud Cæsarem.

Exempla in imperatiuo.

Bascia le mie littere, quando ti scriuo.
Osculare meas litteras, cū ad te scribo.
Confortarai mio fratello alle littere.
Hortator meum fratrem ad litteras.
Interpretiamo gli buoni authori.
Interpretemur bonos authores.

Hi tres ordines neutri & deponentis transitiui, & quē grammatici apellant communem respondent ordini actiuo & passiuo transitiuo quantum ad casum, quem volunt vltra.i.accusatiuum.

Ordo quintus est neutri effectiui, & vult ante se nominatiuum personæ patientis: & post se ablatiuum sine præpositione personæ agentis: vt ego gaudeo pace.

Gaudeo	es	auisus sum	per allegrarsi.
Mœreo	es	rui	per tristarsi.
Floreo	es	rui	per fiorire.
Pingueo	es	ui	per ingrassarsi.
Macreo	es	ui	per smagrirsi.
Areo	es	ui	per seccarsi.
Vireo	es	ui	per verdeggiare.

Exempla in optatiuo.

Dio voleſſe che tu t'allegraſſi delle mie nozze.
Vtinam gauderes meis nuptiis.
Dio voleſſe ch'io nõ mi doleſſe della tua diſgratia.
Vtinam non dolerem tuo caſu. (virtu.
Dio voleſſe che tu foſti ſtato in fiore per molte tue
Vtinam tu floruiſſes multis tuis virtutibus.
Dio voglia ch'io m'ingraſſi per le bone littere.
Vtinam pinguеam bonis litteris.

ORdo quartus eſt deponẽtis effectiui: & vult ante ſe nominatiuum perſonæ patientis: & poſt ſe ablatiuum perſonæ agentis: vt lætor pace.

Lætor	aris	atus	ſum	per allegrarſi.
Delector	aris	atus	ſum	per delettarſi.
Triſtor	aris	atus	ſum	per triſtarſi.
Glorior	aris	atus	ſum	per gloriarſi.

Exempla in ſubiunctiuo in præſenti.

Allegrandomi della tua venuta, tu ti dei allegrar della mia.
Cum læter tuo aduentu, debes lætari meo.
Io ſon venuto qui da te, ꝑ delettarmi delle tue fa(cetie.
Veni iſtuc, vt delecter tuis facetiis.
Triſtandone della venuta del tuo exercito, habbiamo riceuute littere da te a noi gratiſſime.
Cum triſtaremur aduẽtu tui exercitus, accepimus litteras abs te nobis gratiſſimas.
Se tu ti gloriaſſi della virtu, tutti ti ꝑdonariano.
Si gloriareris virtute, omnes tibi ignoſcerent.
Tu te delettareſti della mia conuerſatione, ſe tu haueſti intelletto.

Tu delectareris mea consuetudine si saperes.
Io ho letto volentieri le tue littere, accio ch'io me allegrassi, ouer per allegtarmi della pace.
Legi tuas litteras, vt lætarer pace.

ET hic ordo neutri & deponētis effectiui respō det actiuo, & passiuo effectiuo quantum ad casum, quē volunt vltra. s. ablatiuū sine prępositione.

ORdo sextus est neutri passiui: & vult ante se nominatiuum personæ patientis: & post se ablatiuū cū a, vel ab, vel abs, psonæ agentis, vt ego vapulo a præceptore q̄q̄ raro admodū hæc verba cōstruantur cū ablatiuo apud optimos authores.

Vapulo	as	aui	atum	per esser battuto.
Exulo	as	aui	atum	per esser bandito.
Veneo	is	iui	uenū	per esser venduto.
Nubo	is	psi	ptum	per maridarsi.

Exempla in subiunctiuo in prō perfetto.

Essendo io stato battuto da te grandemente mi ho dogliuto.
Cum ego vapulauerim a te, vehementer dolui.
Starei volentieri in bando a Milano.
Libenter exulauerim mediolani.
Molti mi hanno detto come le tue mercantie siano state vendute in Alexandria.
Multi mihi dixerunt quemadmodum tuæ merces venierint Alexandriæ.
Mi allegro che tua sorella sia maridata cō mio fratello.
Gaudeo q̄ tua soror nupserit meo fratri.

ORdo quintus est deponentis passiui: & vult ante se nominatiuum personæ patientis: & post

se ablatiuum a, vel ab, mediante personæ agentis: vt ego nascor a bonis parentibus.

Nascor	eris	atus	sum	
Orior	iris	ortus	sum	per nascere.
Patior	eris	passus	sum	per patire.

Exempla in subiunctiuo in ptõ plusq̃pfecto.

Se tu fosti nato di bon padre, & di bona madre mi saresti piu caro che tutti gli altri.

Si natus esses ex bonis parentibus, mihi esses carior omnibus aliis.

Hauerei patito da te molte incommoditati, s'io non m'hauesse guardato.

Ego passus essem multas incommoditates a te, nisi mihi cauissem.

Hauendo voi patito molte miserie, non hauete potuto dar opera alle littere.

Cum passi essetis multas miserias, nõ potuistis incumbere litteris.

ET hic ordo neutri, & deponentis passiui respõdet actiuo, & passiuo separatiuo quantũ ad casum, quẽ habet vltra .i. ablatiuũ cum præpositione.

ORdo septimus est neutri absoluti: & vult ante se nominatiuũ personæ agentis: & post se non regit casum sine auxilio p̃positionis positæ, vel subintellectæ, vt ego eo ad scholas, & venio a scholis.

Eo	is	iui	itum	per andare.
Venio	is	ueni	tum	per venire.
Redeo	is	dii	itum	per ritornare.
Iaceo	es	acui	ca. sum	per iacere.

Introeo is iui itum per intrar'entro.
Exeo is iui exitum per vscire.

Exempla in subiunctiuo in futuro.

Poi ch'io sero andato alla citta, spesse volte te scri/ (uero.
Cũ iuero in vrbem ad te scribam.
Se venirai da me, faro quel ch'io te ho promesso.
Si veneris ad me, faciam id, quod tibi promisi.
Se serai ritornato alla mia venuta, ti vedero vo/ lentieri.
Si redieris ad meum aduentũ, te videbo libenter.

In infinitiuo.

A me rincresce giacere in queste miserie.
Me tedet iacere in his miseriis.
A te ha deletta esser intrato in casa mia.
Te delectauit introiisse in meas ædes.
Mai non ho pensato che tu fosti per vscire di que/ ste perturbationi.
Nunq̃ putaui te exiturũ ex his perturbationbuis.

ORdo sextus est deponẽtis absoluti: & vult ante se nominatiuũ p̃sonæ agentis: & post se nõ regit casum sine auxilio præpositionis positæ, vel subintellectæ, vt ego proficiscor ad vrbem.

Proficiscor eris ctus sum per andare.
Reuertor eris sus sum per ritornare.
Queror eris stus sum per lamentarsi.
Ingredior eris gressus sum per intrar'entro.
Luctor ctaris ctatus sũ p giocar'alle braccia
Venor aris atus sum p andar'a caccia

Exempla in indicatiuo.

Tu andaui alla Chiesia.

Tu proficiſcebaris ad Templum.
Noi ſiamo ritornati dalla Citta.
Nos reuerſi ſumus ab Vrbe.
Tu t'hai lamentato delli tuoi amici.
Tu es queſtus de tuis amicis.
Io entro in caſa tua con grandiſſimo placere.
Ego ingredior in tuas ædes cũ ſumma voluptate.
Tu giocarai alle braccia con mio fratello.
Tu luctaberis cum meo fratre.
Noi haueuamo cacciato volentieri nelli voſtri boſchi.
Nos venati fueramus libẽter ĩ veſtris nemoribus.

ADoleſcentes formabunt Themata, quæ ſint ſimilia his, quæ in omnibus ordinibus ſuperioribus ſcripta ſunt. hęc enim exempla attulimus, vt faciliorem viam ad inueniendam omnia Thematũ genera rudibus adoleſcentibus aperiremus.

De Verbis imperſonalibus.

VErba imperſonalia non declinãtur niſi in tertia perſona: & duplicẽ habent terminationem paſſiuam. ſ. & actiuam. paſſiuam in r, vt amatur, cãtatur. actiuam in. t. vt intereſt, pœnitet.

VErba imperſonalia, quæ habent terminationẽ in. r. & formantur a verbis actiuis, aut a neutris acquiſitiuis, tranſitiuis, & abſolutis, ponuntur nonnunq̃ abſoluta in conſtruſtructione, vt apud Ciceronem de verbo imperſonali, quod formatur ab actiuo. poſtulatũ eſt, vt bibuli ſententia diuideretur. de neutro apud Terentium ſtatur. nonnunq̃ exigunt poſt ſe caſum ſuorum verborum, & hoc fit

tantummodo In his, quæ formantur a verbis neu-
tris, & non ab actiuis. vt apud Cice. occurritur au
tem nobis, & a doctissimis quidem hominibus. Et
apud Virgil. itur in antiquam syluam, quæ quidē
possunt habere ablatiuum cum præpositione, vt a
me nocetur tibi. i ego noceo tibi.

ORdines verborum impersonaliũ sunt quinq;, & volunt ante se obliquos ordinatim. s. geni-
tiuũ, datiuum, & accusatiuum. Et cũ sunt persona-
lia volũt post se illos casus, quos habebant ante.

ORdo primus vult ante se genitiuum, & post se infinitum, vt Guarini interest docere bo-
nas litteras. excipiuntur, mei, tui, sui, nostri, &
vestri, loco quorum ponimus mea, tua, sua, no-
stra, & vestra, vt mea interest dare operam litteris
Græcis, & Latinis.

Interest erat fuit
Refert bat sit per appertenire.

Alli scholari appertenira obedire al suo pceptore.
Discipulorũ intererit obedire suo præceptori.
A voi appertiene laudare la mia oratione.
Vestra refert laudare meam orationem.

Si sunt impersonalia volunt ante se pnomina neu
tri generis, videlicet, id, hoc, illud, istud, qđ, vt hoc
interest tua. in nominibus aũt substantiuis vtimur
hoc verbo ptiner, vt boni mores pertinent a te.
Interest nonnunq differentiam significat, vt si di-
ceres multam interest inter te & me.
Egli e stata gran differentia tra la tua Epistola &
la mia.

Multũ interfuit inter tuam epiſtolam, & meam.
Sera poca differentia tra te & gli alitri ſcholari.
Parum intererit inter te, & reliquos diſcipulos.
Tanta differentia era tra te, & me, quanto tra Pie-
tro & Antonio.
Tantum intererat inter te & me, quantum inter
Petrum & Antonium.
Intereſt nonnunq̃ ſignificat diſtantiam, vt Vicetia
Veronam interſunt triginta millia paſſuum.
Da qui a Roma ſono trecento miglia.
Hinc Romam interſunt trecenta millia paſſuum.
Interſum es, cũ adeſſe ſignificat, eſt ordinis neutri
acquiſitiui. vt ego interſum tuis nuptiis.
Noi ſiamo ſtati preſenti alle tue lettioni.
Nos interfuimus tuis lectionibus.
Voi ſerete preſenti alla mia diſputatione.
Vos intereritis meæ diſputationi.

ORdo ſecundus vult ante ſe datiuum, & poſt ſe infinitum, vt militi placet pugnare. cum au-
tem hæc verba ſunt perſonalia volunt ante ſe no-
minatiuum perſonæ agentis: & poſt ſe datiuũ per-
ſonæ patientis: & ſunt ordinis neutri acquiſitiui, vt
bonæ litteræ placent mihi.

Placet	placebat	uit	per piacere.
Accidit	ebat	dit	per accidere.
Cõducit	bat	xit	per eſſer vtile.
Licet	bat, uit, & citũ eſt		per eſſer licito.

Exempla imperſonalium.
A noi piaceua ſeruirſi del tuo cauallo.
Nois placebat vti tuo equo.

A te accadera patir molte miserie della guerra.
Tibi accidet pati multas miserias a bello.
A me e stato vtile dar opera alle bone littere.
Mihi conduxit dare operam bonis litteris.
A te era licito intrare in casa di Cesare.
Tibi licuit introire in ædes Cæsaris.

Exempla personalium.

Gli buoni costumi piaceuano a tuo fratello.
Boni mores placebant tuo fratri.
Molte calamitati sono accadute alli tuoi amici.
Multæ calamitates acciderunt tuis amicis. (ueri.
Le bone littere sono state vtili alli ricchi, & alli po/
Bonæ litteræ cōduxerūt diuitibus, & pauperibus.
Questo non ti era licito come sai.
Hoc tibi non licebat vt scis.

ORdo tertius vult ante se accusatiuum, & post se infinitum: vt bonos decet bene viuere. cum autem hæc verba sunt personalia, volūt ante se nominatiuū personæ agentis, & post se accusatiuum personæ patientis, vt bona verba delectant me, & sunt ordinis neutri transitiui.

Decet	bat	cuit	per stat bene.
Iuuat	bat	iuuit	
Delectabat	bat	uit	per delettare.
Oportet	bat	uit	per esser bisogno.

Exempla impersonalium.

A te staria bene amare la virtu.
Te deceret amare virtutem.
A noi e giouato legger le tue littere.
Nos iuuit legere tuas litteras.

Piacesse

Piacesse a Dio che a tuo fratello hauesse delettato
dar opera alla philosophia. (phiæ.
Vtinam tuũ fratrẽ delectauisset incũbere philoso
A te fara bisogno nauigar in Candia.
Te oportebit nauigare in Cretam.

Exempla personalium.

Le bone littere stanno bene alli scholari.
Bonæ litteræ decent discipulos.
La tua venuta delettara a molti.
Tuus aduentus delectabit multos.
Oportet autem semper est impersonale.

ORdo quartus vult ante se eodem modo accu
satiuum:& post se genitiuum vel infinitum:
vt me pœnitet laboris vel peccare.Et semper hæc
verba sunt impersonalia.

Pœnitet	bat	uit	per pentirse.
Tedet	bat	uit vel ptesum est,	p rincrescere
Miseret	bat	misertũ est,	p hauer cõpassione.
Pudet	bat	uit	per vergognarsi.

Exempla.

Tu te pentiui non amar le bone littere.
Te pœnitebat non amare bonas litteras.
Io mi pentiro delli miei peccati.
Me pœnitebit meorum peccatorum.
A mio fratello e rincresciuto andare a Roma.
Meũ fratrem teduit,vel pertesum est ireRomam.
Alli nostri amici rincrescera la fatica.
Nostros amicos tedebit laboris.
Tu hai misericordia di me. Te miseret mei.
Gli huomini da bene han hauuto misericordia ve

der le tue calamitati.

Viros ꝓbos miſertũ eſt vider e tuas calamitates.

Tutti ſi vergogneranno delli ſuoi errori.

Omnes pudebit ſuorum errorum.

Il Præcettore ſi e vergognato non eſſer venuto a la ſchola.

Præceptorem puduit non veniſſe ad ſcholas.

ORdo quintus eſt verborum, quæ iuncta cum infinitis imperſonalium ſunt imperſonalia. Et volunt ante ſe & poſt ſe illos caſus, quos illa infinita: vt bonos viros incepit tedere vitiorum. Si autem iungũtur cũ infinitis perſonaliũ ſunt perſonalia, & volũt illos caſus, quos illa ĩfinita, vt virtus debet placere hominibus.

Incipit	bat	cepit	per cominciare.
Deſinit	bat	iuit	ꝑ laſciar ſtare, & ceſſare.
Poteſt	rat	uit	per potere.
Solet	bat	ſolitum eſt	per ſolere.
Debet	bat	buit	per douere
Volo	uis	volui	ꝑ volere, qđ ſemp eſt ꝑſonale

Exempla imperſonalium.

Tu comimci a pentirti della tua negligentia.

Te incipit pœnitere tuæ negligentiæ.

Tu ceſſarai di verognarti de molti errori.

Te deſinet pudere multorum errorum.

Exempla perſonalium.

Io comincio diuentar dotto.

Incipio euadere doctus.

Noi ceſſiamo dare opera alle littere.

Nos deſinimus incumbere litteris.

Tu poteui abbracciar la causa mia.
Tu poteras amplecti causam meam.
Gli scholari sogliono fauorire il precettore.
Discipuli solent fauere Præceptori.
Tu doueui venir da me hieri sera.
Debebas venire ad me heri vesperi.
Noi vogliamo andar in Spagna.
Nos volumus ire in Hispaniam.

De interrogatiuis aduerbiis localibus.

INterrogatiua aduerbia localia sunt sex. s. vbi, quo: vnde: qua: quorsum: & quousq;. Vbi significat in loco: quo ad locum: vnde de loco: qua per locum: quorsum versus locum: quousq; vsq; ad locum, vel vsq; ad tempus.

Appellantur autem interrogatiua aduerbia localia, quoniam his vtimur cũ interrogamus de loco, vt patet in exemplis.

IN loco oue habiti: vbi habitas: ad locum, doue andaui, quo ibas. de loco, vnde vieni, vnde venis. per locum, per qual loco sei passato, qua transisti: versus locum, verso qual loco anderai? quorsum ibis. vsq; ad locum: fin a qual loco caualcherai quousq; equitabis.

HÆc aduerbia significãt in loco. hic: istic: illic: intus: foris: ibi: ibidem: alicubi: necubi: vbiuis: vbicunq;: vsq̃: & nusq̃.

Hic significat primã personam tam numeri singularis, q̃ pluralis: vt si diceres, qui da me, ouer da noi. istic significat secundam personã tam numeri singularis, q̃ pluralis; vt si diceres: qui da te, ouer

da voi.illic significat tertiam personā, vel locum remotum a prima & secunda persona, vt si diceres.
Son stato a Roma, & li ho veduto tuo fratello.
Ego fui Romæ, & illic vidi tuum fratrem.
Et sic de singulis: quæ subsequuntur.
Tu hai studiato qui da me, ouer qui da noi.
Tu studuisti hic. (da voi.
Noi daremo opera alle bone littere qui da te, ouer
Nos dabimus operam bonis litteris istic.
Io son stato a Verona, & li ho veduto tuo fratello.
Ego fui Veronæ, & illic vidi tuum fratrem.
Io ho habitato dentro, & tu hai habitato di fora.
Ego habitaui intus, & tu habitauisti foris.
Tu hai studiato a Padoua, & iui ha studiato mio fratello.
Tu studiuisti Patauii, & ibi studuit meus frater.
Longamente hai dimorato, a Venetia, perche in quel medesimo loco sono homini dottissimi.
Diu cōmoratus es Venetiis, quia ibidem sunt homines doctissimi.
In nisun loco ti ho veduto. Nusq̄ te vidi.
Se ti hauesse veduto ī alcū loco, harrei parlato teco.
Si te vidissem vsq̄, locutus essem tecum.
Io son stato in ciascun loco: oue sei stato tu.
Ego fui vbicunq;: vbiuis: vbilibet tu fuisti.

NOmina propria vrbiū, vel oppidorum primæ vel secūdæ declinatiōis in genitiuo significāt in loco, vt Iacobus est Veronæ. si sunt tertię vel tm̄ pluraliter declinata, ponuntur in ablatiuo sine prępositione, vt fui Catthagine; studui Venetiis.

Io ho veduto tuo ſratello a Roma.
Ego vidi tuum fratrem Romæ.
Tu hai dato opera alle littere in Padua.
Tu incubuiſti litteris Patauii.
Tu hai ſtudato a Napoli.
Tu ſtuduiſti Neapoli.
Tu darài opera àlla philoſophia a Piſa.
Tu incumbes philoſophiæ Piſis.

NOmina prouinciarum propria, inſularum, montium, fluuiorum, & templorum, & aliatum rerum appellatiua in ablatiuo ſignificant in loco cum hac prępoſitione in, vt verſor in foro.

Tu hai habitato nella Germania.
Tu habitauiſti in Germania.
Tu viui volentieri nell'Italia.
Tu viuis libenter in Italia.
Io ſon ſtato in Chieſia. Et tu ſei ſtato in piazza.
Ego fui in templo, Et tu fuiſti iu foro.
Moltæ virtu ſono in te, & in tuo fratello.
Multæ virtutes ſunt in te, & in tuo fratre.

HÆc aduerbia ſignificant ad locũ, huc: iſtuc: illuc: intro: foras: alio: aliquo, & alia compoſita a quo: vt ſiquo: nequo: quouis: quocunq; quolibet: illo: eo: & eodem.

Tu venerai qui da me, ouer da noi.
Tu venies huc.
Noi caualcheremo qui da te, ouer da voi.
Nos equitabimus iſtuc.
Mio fratello e andato a Roma, & la andarò io.
Meus frater iuit Romam, & illuc ego ibo.

A te diletta caualcar dentro,& a me difuori.
Me delectat equitare intro,& me foras.
Tu ſtai a Roma,perche non poi andar altroue.
Tu manes Romę,quoniam non potes ire alio.
Se andero in qualche loco ti menaro meco.
Si ibo aliquo,te mecum ducam.
Tu anderai in ciaſcun loco, doue ſono andati gli tuoi amici.
Tu ibis quouis,quocūq; quolibet iuerūt tui amici.
Antonio e andato a Roma, & tu non hai vogliuto andar la.
Antonius iuit Romam,& tu noluiſti ire illo.
Io aggiongero a quel loco, alqual ſei gionto tu.
Ego accedam eo,quo acceſſiſti.
Io caualchero a quel medeſimo loco,doue tu ſei caualcato.
Ego equibo eodem,quo tu equitauiſti.

NOmina propria vrbium vel oppidorum in accuſatiuo ſignificant ad locum, vt eo Romam, Patauium, Carthaginem, Piſas.
Tu caualcherai diman a Verona.
Equitabis cras Veronam.
Mio fratello andaua volentieri a Milano.
Meus frater ibat libenter Mediolanum.
Gli miei amici haueuano nauigato a Napoli.
Mei amici nauigauerant Neapolim.
Voi haueuate nauigato ad Athene.
Vos nauigaueratis Athenas.

NOmina prouinciarum propria, inſularum, montium,fluuiorum, & templorum, & alia,

rum rerum appellatiua in accusatiuo significant ad locum cum hac præpositione ad, vel in, vt ad vrbem, vel in vrbem equito.

Dio volesse che tu hauesti nauigato in Inghelterra.
Vtinam nauigasses in Britaniam.
Dio voglia che tu nauighi in Candia.
Vtinam nauiges in Cretam.
Andaro in piazza. Ibo in forum.
Tu correrai al fiume Tu ad flumen.
Veniro diman da te. Cras ad te veniam.

HÆc aduerbia significãt de loco, hinc: istinc: illinc: intus: foris: inde: aliũde: & alia composita ab vnde, vt sicunde, necunde, alicunde: vndecunque vndeuis: & vndelibet.

Tu se partito de qui da me, ouer da noi.
Tu discessisti hinc.
Io mi partirei de qui da te, ouer da voi, s'io potesse.
Ego discederem istinc, si possem.
Se Cicerone si partira da Roma, anchor io mi partiro de li.
Si Cicero discedet Roma, etiã ego discedã illinc.
Tu ti partirai di dentro, & io di fori.
Tu discedes intus, & ego foris.
Io son andato a Roma, & de li a Napoli.
Ego iui Romam, & inde Neapolim.
Io mi partei l'altro giorno da Pisa, & tu eri partito d'altro loco.
Ego discessi nudius tertius Pisis, & tu discesseras aliunde.
Tu vieni di qualche loco. Venis alicunde.

Dio volesse che tu ti fosti partito da ciascun loco che ti piace.
Vtinam discessisses vndecũq;, vndeuis, vndelibet.

NOmina propria vrbium vel oppidorũ in ablatiuo sine præpositione significant de loco, vt venio Roma, Patauio, Carthagine, Pisis.
Tu ti sei partito da Cremona.
Tu discessisti Cremona.
Mio fratello vene heri da Bergamo.
Meus frater venit heri Bergomo.
Dimane mi partiro da Napoli.
Cras discedam Neapoli.
L'altro giorno tu ti partesti da Tebe.
Nudius tertius discessisti Tebis.

NOmina prouinciarum & appellatiua in ablatiuo cũ præpositione de, vel ab, vel, e, vel ex. significant de loco, vt ex agro, vel ab, agro redeo.
Dimane mi partiro de l'Asia.
Cras discedam ex Asia.
Se tu ti partesti de Cypro mi faresti cosa grata.
Si discederes ex Cypro mihi gratum faceres.
Io mi partiro della Chiesia, & tu della piazza.
Ego discedam ex templo, & tu ex foro.
Io son descesso del Caucaso.
Ego discessi ex Caucaso.
Ritorno dal Nilo. Redeo a Nilo.
Tu ti parti da me. Tu discedis a me.

HÆc aduerbia significant per locũ, hac, istac illac, alia, aliqua, illa, ea, & eadem, & composita a qua, vt siqua, nequa; quauis; quacunq;; qualibet.

Tuo fratello e passato per qui da me, ouer da noi.
Tuus frater transit hac.
Io passero p qui da te, ouer da voi. Trãsibo istac.
Noi passeremo volentieri per Verona, perche per la tu passerai.
Nos transibimus Verona. Qm̃ illac tu transibis.
Tu passerai per ciascun loco, per doue e passato il tuo essercito.
Tu transibis quauis, quacunq;, qualibet transiuit tuus exercitus.

NOmina propria vrbium in ablatiuo sine præpositione significant per locũ, vt transeo Roma, Patauio, Carthagine, Pisis.
Tu passeresti per Bressa se volesti.
Tu transires Brixia, si velles.
Io serei passato per Milano, s'io haueste potuto.
Transiissem Mediolano, si potuissem.
Passa tu per Napoli. Transi tu Neapoli.
Passi tuo fratello per Venetia.
Transeat tuus frater Venetiis.

NOmina prouinciarum & appellatiua in accusatiuo cum hac præpositione, per, significant per locum, vt transeo per Galliam.
Tu passerai per la Spagna.
Tu transibis per Hispaniam.
Passerei volentieri per la Sicilia.
Transire libenter per Siciliam.
Tu sei passato per l'alpi.
Tu transiisti per alpes.
Io passero per l'adese. Ego transibo per athesim.

Noi passeremo per la Chiesia.
Nos transibimus per Templum.
Tu hai conseguito molti honori per mezzo mio.
Tu es consecutus multos honores per me.
Cesare passo per la Franza per mezzo delli Bor-
gognoni.
Cæsar transiuit per Galliam, per Heduos.

HÆc aduerbia significãt versus locũ, horsum, istorsum, illorsum, sursum, deorsum, dextror-
sum, sinistrorsum, seorsum, aliorsum, aliquor-
sum, & cætera composita a quorsum, vt siquor-
sum, nequorsum.

Tu venirai qui verso me, ouer verso noi.
Tu venies horsum.
Noi caualcaremo volẽtieri verso te, ouer verso voi.
Nos equitabimus libenter istorsum.
Tu caualcherai verso la Franza, perche verso la
ha caualcato tuo fratello.
Tu equitabis Galliam versus, quoniam illorsum
equitabit tuus frater.
Io corro hora di su, hora di giu.
Ego curro modo sursum, modo deorsum.
Io caualchero a man destra, & tu a man sinistra.
Equitabo dextrorsum, & tu sinistrorsum.
Ti dico molte cose separatamente da li altri.
Tibi multa dicam seorsum ab aliis.
Tu hai accettato altramente quel ch'io ho fatto.
Tu accepisti aliorsum id, quod ego feci.

NOmina propria vrbium, prouinciarũ, & ap-
pellatiua in accusatiuo significant versus lo-

cum cũ hac prępositione versus, quæ semper post-
ponitur. Et eo Romam versus.
Tu sei andato verso Cremona.
Io son andato verso Trento.
Tu iuisti Cremonam versus.
Ego iui Tridentum versus.
Noi nauigheremo verso Carthagine.
Et tu verso Venetia.
Nos nauigabimus Carthaginem versus.
Et tu Venetias versus.
Noi habbiamo nauigato verso la Spagna.
Tu nauigheras versus Inghelterra.
Nos nauigabimus Hispaniam versus.
Tu nauigabis Britanniam versus.
Io andero verso la Chiesa.
Tu anderai verso il monte.
Ego ibo Templum versus.
Tu ibis montem versus.
Mio fratello caualcaua verso il Rheno.
Meus frater equitabat Rhenum versus.
HÆc aduerbia significant vsq; ad locum, vel vsq; ad tempus hucusq; istusq;, illucusq;, ha-
ctenus, quousq;, eousq;.
Tu veniui volentieri fin qui da me, ouer da noi.
Tu veniebas libenter hucusq;.
Diman veniro fin qui da te, ouer da voi.
Cras veniam istucusq;.
Tu sei andato fin a Roma: perche fin la e andato
mio fratello. (ter.
Tu iuisti Romam vsq;: qm̃ illucusq; iuit meus fra-

Fin a qual lôco andarai? Fin a qual tẽpo mi aspet/
Quousq; ibis. Quousq; me expectabis. (terai?
Io andero fin la. fin doue io dissi ch'era p andare.
Ego ibo eousq; quousq; dixi me esse iturum.
Fin qui a te ha delettato amar le bone littere.
Hactenus, hucusq; te delectauit amare bonas lr̃as.

NOmina propria vrbium, in accusatiuo signi/ficant vsq; ad locum cum hac præpositione vsq;, vt eo vsq; Romam.

Tu sei andato fin a Crema.
Tu caualcherai fin'a Treuiso.
Tu iuisti vsq; Cremam.
Tu equitabis vsq; Taruisium.
Li miei amici han nauigato fin'a Carthagine.
Noi nauigauamo fin'a Venetia.
Mei amici nauigauerunt vsq; Carthaginem.
Nos nauigabamus vsq; Venetias.

NOmina prouinciarũ, & appellatiua, in accusa/tiuo significant vsq; ad locum, cũ vsq;: & ad, vel in, vt vsq; ad templum, vel vsq; in templum eo.

Tu sei caualcato per fin nella Germania.
Tuo fratello naughera fin'in Candia.
Tu equitauisti vsq; in Germaniam.
Tuus frater nauigabit vsq; in Cretam.
Noi erauamo andato fin'al monte Caucaso.
Tuo fratello e andato fin'al Mintio.
Nos iueramus vsq; ad montem Caucasum.
Tuus frater iuit vsq; ad Mintium.
Tu vai per fin in Chiesia.
Tu is vsq; in Templum.

ISta quattuor nomina, Domus, humus, rus, mi-litia, quamuis appellatiua sint, semper tamen vt propria ponuntur: vt Domi tuæ sum, & rugibo.
Io sto a casa, vado a casa, vengo da casa, passo per casa, vado verso casa. Maneo domi, eo domum. ve nio domo, transeo domo, eo domum versus.
Vado fin'a casa, Eo vsq; domum.
Io giaccio in terra, Iaceo humi. Mi leuo da terra, Surgo humo. Io sto alla villa, Maneo ruri, vel rure. Io vado alla villa. Eo rus. Vengo da la villa. Ve-nio rure. Passo per la villa. Transeo rure. Vado verso la villa. Eo rus versus. Vado fin alla villa. Eo vsq; rus.
Tu sei claro a casa & al soldo.
Tu fuisti clarus domi, militiæq; vel domi, forisq;.
Vado al soldo. Eo in militiam, vt ait Ter.

De Supinis.

SVpina sunt duo, vnum in tum, alterũ in tu, vt amatum amatu. prius supinum significat ad lo-cum, & habet significationẽ actiuam, vt eo specta-tum, eo cantatũ, eo seruitũ, Et eandem significatio-nem habet gerundium in dum, cũ hac præpositio-ne, ad. Nam idem est dicere eo spectatum, vt si di-cas eo ad spectandum. Et hæc supina in tum, volũt post se casus suorum verborũ, itaq; dices, eo specta tum ludos: Eo petitum consulatum. Eo seruitum ti bi, vt Virg. aut grails seruitum matribus ibo. Alte rum supinum in tu, vt amatu habet significationẽ passiuam, & non significat de loco, licet Cato dixe rit, bonus paterfamilias primus cubitu surgat, po

ftremus cubitum eat. Quoniam vt est in prouerbio, vna hirundo non facit Ver. Et regulæ formandæ sunt ex vsu frequentiore.
Io vado a leggere le tue epistole.
Ego eo lectum tuas epistolas. Bene etiam & latine dixeris; eo ad legendum tuas epistolas. Vel ad legendas tuas epistolas.
Le tue littere sono facile da esser intese.
Tuæ litteræ sunt faciles intellectu. Vir.
Nec visu facilis, nec dictu affabilis vlli.

De Gerundiis.

Gerundia sunt tria in di, in do, in dum, vt amandi, amando, amandum. de his multa dici possent, sed tantum ea, quæ necessaria sunt attingemus. ponuntur in oratione cum casibus suorũ verborum. vt veni ad te, causa legẽdi tuas litteras, vel causa studendi Virgilio: sed sæpius ponuntur absoluta, vt sum cupidior videndi: q̃ audiendi: gerundium in do, eodẽ modo sæpissime in oratione absolute ponitur, vt emendo, & vendendo homines periti fiunt. Vigilando, & nõ dormiendo doctus euades. Gerundium in dum idem significat, quod supinum in tum, ut diximus. ut eo ad emendum, ad vendendũ, ad seruiendũ. & sic de singulis. Sed frequentius & elegantius dicemus, cũ habet post casum aliquẽ, eo ad amandũ uirtutẽ, q̃ eo ad amandũ virtutẽ. Eo ad emẽdos libros, q̃ ad emendũ libros.

Exempla in di.

Era desideroso di ueder le tue littere.
Eram cupidus uidendi tuas litteras.

Tu sei desideroso di venir da me.
Tu es cupidus veniendi ad me.
Son piu desideroso di leggere, che di dormire.
Sum cupidior leggendi, q̃ dormiendi.

Exempla in do.

Cantando & giocando hai fatto il tuo viaggio.
Cantando & ludendo perfecisti tuum iter.

Exempla in dum.

Tu anderai ad amar le virtu.
Tu ibis ad amandum virtutes, vel amatum virtu/
tes, sed elegantius ad amandas virtutes.

De infinitis, & eorum constructione.

INfinita se volunt aliquem casum ante se, volũt accusatiuum, & post se suos casus. dices igitur. Ego cuperẽ te amare litteras. Video te emere mul tos libros pulcherrimos, gaudeo te seruire meis amicis. Excipiuntur vero esse, & vadere, quæ volũt post se talem casum, qualẽ habẽt ante, vt ego lætor te euadere docti, mihi licuit esse otioso, ait Cicero.

Exempla.

Io desiderarei che venissi da me.
Desyderarem te venire ad me.
Io ho inteso che hai amato le bone littere.
Intellexi te amauisse bonas litteras.
Io veggio che Virgilio e letto da gli huomini dot/
tissimi.
Video Virgilium legi ab hominibus doctissimis.
Cognosco che sei stato amato da mio fratello.
Cognosco te amatum fuisse a meo fratre.
A te piacera esser dotto. Tibi placebit esse docto.

A te e delettato diuentar bono.
Te delectault euadere bonum.

De participiis & eorum formatione.

PArticipia præsentis & præteriti imperfecti temporis, quæ formantur a verbis actiuis, a verbis neutris, a verbis deponentibus definũt in ans, aut in ens. vt amans, & legens: & formantur a prima persona præteriti imperfecti, mutãdo bam, aut bar in, ns. vt amabã, mutãdo bam in, ns, fit amans. legebã mutando bam in, ns, fit legẽs. idem accidit in neutris. vt abundabã, mutãdo bam in, ns, fit abũdans, seruiebam, mutando bam in, ns, fit seruiens. idẽ fit in deponentibus recordabar mutãdo bar in ns, fit recordans, vtebar mutãdo bar in, ns, fit vtẽs.

PArticipia quæ definunt in rus sunt futuri temporis, & formantur ab vltimo supino prædictorum verborum actiuorum, neutrorũ, Et deponentium addita rus, vt amatu, addita rus fit amaturus, abundatu addita rus fit abundaturus: recordatur addita rus fit recordaturus.

VErba actiua nisi carent supinis habẽt duo participia, vnum in ans, aut in ens, aut amans, & legens; alterũ in rus, vt amaturus, & lecturus.

VErba passiua eodem modo habent duo participia, vnum in tus, aut amatus, & lectus, aut in sus, vt visus, quæ etiam ipsa formantur ab vltimo supino addita littera, s. vt amatu addita. s. fit amatus: visu addita. s fit visus. Alterum participiũ passiuum definit in dus, & formatur a participio præsenti actiui, idest, ab eius genitiuo hoc modo

amans,

amans, amantis, mutata tis in dus fit amandus. videns videntis mutata tis in dus fit videndus.

VErba neutra nisi carent supinis habent duo participia, quẽamdmodũ actiua, & formantur eodẽ modo vt abundans, & abundaturus. seruiens, & seruiturus.

VErba deponentia nisi carent supinis habent tria participia in significatione actiua, vt recordans, recordatus, & recordaturus, obliuiscens, oblitus, & oblitutus.

VErba actiua quę carent supinis habent unum participiũ in ans, aut in ens, a quo formatur alterũ in dus, vt est in hoc verbo timeo es vi car. sup. formabis timẽs, & timendus, vt diximus, sed non formabis timitus, atq; timiturus, quæ formarentur ab vltimo supino, si reperiretur.

VErba neutra quę carent supinis habent unũ participiũ in ans, aut in ens, quoniam non possunt formari participia in dus, cum uerbum neutrum non habeat passiuam significationẽ, vt egeo, es, ui, ca. sup. habet solum egens, quod formatur ab egebam, vt iam diximus.

VErba deponentia, quæ carent supinis habent eodẽ modo vnum participiũ, vt vescor, bar. vescens, non põt hẽre vescitus, neq; vesciturus, quę formarẽtur ab vltimo supino vescitu si repiretur.

De cõstructione passiuorum actiuorum.

DE omnibus participiis generaliter dici potest ꝙ volunt ante se, & post se duos casus, quos volunt eorum verba, dices igitur ego amans te,

sum amaturus tuum fratrem, Quoniam eodem modo dices, Ego amo te, & amabo tuum fratrem.

Exempla.

Tu amando la virtu, sei per amare la mia dignita.
Tu amans uirtutẽ es amaturus meam dignitatem.
Al precettore leggendo, & per douer legger le tue littere, appertenira insegnarti la Rhetorica.
Præceptoris legentis, & lecturi tuas litteras intererit docere te Rhetoricam.
A te comprando, & per douer comprar molti libri piacera diuentar dottissimo.
Tibi ementi, & empturo multos libros placebit euadere doctissimo.
A tuo fratello donando, & per douer donare molti psenti a noi ha delettato abũdar de bone littere.
Tuũ fratrem donantẽ, & donaturum multa dona nobis delectauit abundare bonis litteris.
Tu serai laudato dal mio Precettore insegnãdo, & p douer insegnare alli suoi discipoli ottime littere.
Tu laudaberis a meo præceptore docente, & docturos suos discipulos optimas litteras.

EOdem ordine percurrentur cõstructiones in numero plurali eorumdem participiorum actiuorum, a quorum exemplis breuitatis causa superſedemus.

De cõstructione participiorum passiuorum.

PArticipia passiua eodẽ modo volunt ante se, & post se illos casus: quos volunt verba passiua. Tu dices igitur Cicero amatus est, & amandus a nobis; Quoniã amor, amaris, vult ante se nomi-

natiuum personæ patientis, & post se ablatiuum cū hac præpositione, a, vel, ab, personæ agentis.

Exempla participiorum passiuorum.

VIrgilio amato & da esser amato da me piaz cera alli tuoi amici.

Virgilius amatus, & amandus a me placebit tuis amicis.

Tu sei stato studioso di Cicerone comprato & da esser comprato da me per tre ducati.

Tu fuisti studiosus Ciceronis empti, & emendo a me tribus aureis nummis.

Noi daremo opera a Liuio dechiarato, & da esser dechiarato dal preceptore alli suoi discipoli.

Nos dabimus operam Liuio declarato, & declarando a præceptore suis discipulis.

Noi imitarem Horatio insegnato, & da esser insegnato bone littere dal præceptore.

Nos imitabimur Horatium doctum, & docendum bonas litteras a preceptore.

Tu sei stato laudato da mio fratello ornato, & da esser ornato de molte virtuti.

Tu laudatus fuisti a meo fratre ornato, & ornando multis virtutibus.

EOdem modo percurrentur in numero plurali eorumdem participiorum passiuorum, sed in diuersis participiis.

De cōstructione participiorum neutrorum.

PArticipia neutra eodem modo volunt ante se, & post se casus suorum verborum. dices igitur: Ego abundans bonis libris sum abundaturus

doctrina. quoniam dices. Ego abundo bonis libris, & abundabo doctrina.

Exempla.

Li scholari abũdando, & p douer abũdare d'ingegno, daranno opera alla philosophia.

Discipuli abundantes, & abundaturi ingenio, incumbens philosophiæ.

Alli soldati obedendo, et per douer obedire al suo Capitanio appertenira combatter acramẽte neli fatti d'arme.

Militum obedientium, & obediturorum suo imperatori intererit pugnare acriter in prœlio.

A voi arando, & per douer arare le nostre possessioni, piacera impatar l'agricultura.

Vobis arantibus, & araturis nostras possessiones, placebit discere agriculturam.

Alli scholari allegrandosi, & per douersi allegrare della virtu, delettara seruir a Dio.

Discipulos gaudentes, & gauisuros virtute delectabit seruire Deo.

Noi siamo amati dalli tuo amici uiuendo, & per douer viuere nelle littere.

Nos amamus a tuis amicis viuentibus, & victuris in litteris.

EOdem ordine percurrentur constructiones in numero singulari eorumdem participiorũ neutrorum, sed in diuersis participiis.

De cõstructione participiorum deponentiũ.

PArticipia deponentia eodem modo volunt ante se, & post se casus suorum verborum, dices

igitur. Ego recordans iniurias præteritas, sum re-cordaturus præsentis. Quoniam diceres. Ego re-cordor iniurias pteritas, & recordabor psentes.

PArticipia verbi deponentis in tus, aut in sus, vt recordatus, vsus, habent significationē acti-uam in terminatione passiua, dices igitur. Ego re-cordatus sum iniurias, nec dicere posses, iniuriæ recordatæ sunt a me, quoniā hæc participia non ha-bent passiuam significationem.

De Constructione quæ fit per verbum cum desinit participia.

CVm proponetur tibi aliqua constructio in nostra lingua per participium, quod non in-ueniatur in futura significatione i. quod desi-nit in rus, formabis constructionem per futurum illius verbi, cuius participium non inuenitur, vt si proponeretur tibi hæc constructio, Io son per te-mer la guerra. non potes dicere sum timiturus bel-lum, quoniam non inuenitur tale participium. Tu sumes igitur futurum huius verbi timeo, & dices. Ego timeo bellum, quod idem significat. Et hoc di-ctum sit de omnibus verbis.

Exempla participiorum deponentium. Et eorum quæ fiunt per futurum verbi cum non inuenitur participium.

NOi ricordandosi, & per douetsi ricordare le nostre lettioni deuentaremo dottissimi

Nos recordantes, & recordaturi vestras lectiones euademus doctissimi.

Alli soldati aiutando, & per douer aiutar noi appertenira venire in questa prouincia.

Militum auxiliantium, & auxiliaturorum nobis intererit venire in hanc prouintiam.

A voi consolando, & per douer consolare gli vostri amici, piacera andar'a Milano.

Vobis consolantibus, & consolaturis vestros amicos, placebit ire Mediolanum.

Alli scholari allegrandosi, & p douersi allegrare del suo igegno, delettera abbraciar le buone littere.

Discipulos lætantes, & lætaturos suo ingenio, delectabit amplecti bonas litteras.

Noi siamo laudati dalli nostri amici patendo, & per douer patire molte miserie dalla guerra.

Nos laudamur a nostris amicis patientibus, et passuris multas miserias a bello.

EOdem modo percurrentur constructiones in numero singulari, sed in diuersis participijs.

Exempla constructionum quæ fiunt per futurum verbi, cum non inuenitur participium futuri temporis.

IO son per abbãdonar gli vitii. Ego linquã vitia.

Io son per hauer bisogno de molti libri.

Ego indigebo libris.

Io son per mangiar cibi delicati.

Ego vescar cibis delicatis.

Verba quæ non habent participium in rus, aut in tus, aut in sus, continentur his versibus infrascriptis, & vt plurimum actiua sunt.

Ambigo, compesco, disco, posco, tremo glisco.
Lambo, vel lingo, metuo, timet, vrgeo, caluo.
Linquo, vel sugo, renuo, fugit, ac luo iunge.
Respuo, cum cerno, propriis cauere supinis,
Ango cum satago.

De cõstructione quæ fit per verbũ actiuum, cum nõ inuenitur participium passiuũ in tus, aut in sus.

Cvm proponitur constructio in nostra lingua per participiũ passiuũ in tus, aut in sus quod non inueniatur, vt si aliquis diceret. La guerra e temuta da me. Non potes dicere. Bellum timitum est a me. Quoniam non reperitur tale participiũ timitus, ta, tum. Tu resolues constructionem cum relatiuo, & cũ præterito perfecto verbi actiui, quod est timui, Et dices. Ego timui bellum. Quoniam idem est dicere in nostra lingua. La guerra e stata temuta da me, & io ho temuta la guerra.

De cõstructione, quæ fit per verba neutra cum carent participiis.

Cvm proponitur constructio per patricipiũ verbi neutri, quod non inueniatur in significatione futura in rus, vt studeo, studui, quod non habet studiturus. Tu facies quẽadmodũ te docui

in verbis actiuis, si quis igitur aliquis proposuerit tibi hanc constructionem. Io son per studiar Terentio, quoniam non potes dicere. Ego sum studiturus Terentio, sumes futurum huius verbi studeo. Et dices. Ego studebo Terentio, Quoniam in nostra lingua idem est dicere. Io son per studiar Terentio. Et io studiaro Terentio.

Exempla.

IO son per esser sollicito delle cose mie.
Ego satagam rerum mearum.
Tu sei per hauer bisogno de molti libri.
Tu indigebis multis libris, vel multorum librorũ.

De constructione quæ fit per verba deponentia cum carent participiis.

CVm proponitur constructio per participiũ verbi deponentis quod non inuenitur codẽ modo sumes futurum dicti verbi, vt si aliquis diceret, Io son per vsar cibi delicati. Quoniã nõ potes dicere. Ego sum vesciturus, tu sumes futurũ huius verbi Verscor. Et dices. Ego vescar cibis delicatis: quoniã idẽ est dicere in nostra lingua. Io son p vsar cibi delicati, & io vsaro cibi delicati.

De Consequentiis.

COnsequentia fit ex omnibus participiis & semper eius constructio collocatur in ablatiuo, aut singulari, aut plurali, sunt etiam quædam consequentiæ quæ fiunt ex nominibus, vt me viuo, non facies hoc.

De consequentia participiorum actiuorum.

COnsequentia participiorum actiuorũ in ans, vel in ens, ita formabit, dices.n.amando tu le littere, tuo padre sera piu ricco in q̃sta Citta. Te amante litteras, tuus pater erit ditior in hac vrbe.

QVod idem significat cũ tu ames litteras, tuus pater erit ditior in hac vrbe.

Exemplum.

CAntando tu Virgilio, io leggo Cicerone.
Te cantante Virgiliũ, Ego lego Ciceronem.

De cõsequentia participii actiui in rus.

COnsequentia participii actiui in rus fit rarius q̃ aliæ consequentiæ, tamen si acciderit, ita di ces. Essendo mio fradello per comprar molti libri, tu lauderai tal compra.

Meo fratre empturo multos libros, tu laudabis talem emptionem.

Essendo per insegnar il precettor'a te bone litte re, io son per laudare la sua diligentia.

Præceptore docturo te bonas litteras, Ego sum lau daturus eius diligentiam.

De consequentia participiorum passiuorum.

COnsequentia participiorum passiuorum, & primum participiorũ in tus, & in sus, ita fiet: dices.n. Sigillata l'Epistola Philotimo tuo libetto vẽne da me. Obsignata Epistola Philotimus tuus li bertus ad me venit, qđ idẽ est, ac si diceres, Postq̃ obsignaui ep̃lam Philotimus tuus libertus ad me venit.

Exemplum.

LEtte le tue littere io andaro in piazza.

Lectis tuis litteris proficiscar in forum. quod perin de est ac si diceres, Postq̃ vel cum legero tuas litteras proficiscar in forum.

De consequentia participiorum passiuorum in dus.

CONsequentia participiorũ passiuorũ in dus fit eodem modo in ablatiuo, quemadmodũ diximus, dices igitur. Alcibiade era piu atto ad acquistarsi amici, che a mãtenirli. Alcibiades erat aptior conciliandis amicis, q̃ retinendis.

Exemplum.

NEl gouernar la Republica, & nel gouernar l'Essercito sei stato in fiore. Admistrãnda Republica, & administrando exercitu floruisti: huic vni consequentiæ, additur etiam hæc præpositio, in, vt si diceres, In administranda Republica, & in administrando exercitu floruisti.

De consequentia uerborũ neutrorũ & deponentium.

COnsequentia verborum neutrorum & deponentium formatur eo modo, quo formatur cõsequentia verborum actiuorum. Tu dices igitur. Abundando noi di ricchezze, tu nõ serai pouero. Abundantibus nobis diuitis, non eris pauper.

Exemplum.

TE seruendo a Dio, tutte le cose anderan bene. Te seruendo Deo, omnia succedent e sententia. Quod perinde est, ac si diceres, Cum seruias Deo, omnia succedent e sententia.

De consequentia participiorum neutrorum in rus.

CONsequentia participiorum in rus, ita fiet.

Essendo tu per vbidir al Senato, niente di male accadera alla tua famiglia.

Te obedituro Senatui, nihil mali accidet tuę familiae.

Exemplum.

ESsendo tu per seruire alli miei amici, noi non potremo perire.

Te seruituro meis amicis, nos nõ poterimus pire.

De consequentia participiorum deponentium.

COnsequentia participiorum deponentiũ formatur eodẽ modo, quo participia neutra, & actiua, dices igitur.

Te vsando il mio cauallo, io vsaro il tuo.

Te vtente meo equo, vtar tuo.

Exemplum.

NOi facendo l'officio nostro, farai il tuo.

Nobis fungẽtibus nr̃o officio, fungeris tuo.

De consequentia participiorum deponentium in rus.

COnsequentia participiorũ in rus, formatur, vt consequentia actiuorũ & neutrorum quẽadmodum diximus. Tu dices igitur.

Essendo tu per far l'officio tuo, molti commodi a noi seguiranno.

De functuro officio tuo, multa commoda nobis euenient.

Exemplum.

ESsendo voi per aiutare gli vostri amici, le cose loro anderanno bene.

Vobis auxiliaturis vestris amicis, eorum res ex sententia succedent.

COnsequentia non fit ex participiis præteritorum perfectorum verbo℞ deponētium Quoniam non habent significationem passiuam: si aliquis igitur proponeret tibi hanc constructionēm. Aiutato l'essercito da te, noi seremo liberi da questo assedio. Quoniam non potes dicere, auxiliato exercitu a te, cum auxilior nō habeat significationē passiuam, resolues cōstructionem cū verbo, Et hoc aduerbio cū, Vel postq̄ dices igitur. Cū vel postq̄ auxiliatus fueris exercitu, nos hac obsidione liberabimur. Quoniam idē est dicere in nostra lingua, Aiutato l'essercito da te, ac si diceres, Poi che hauerai aiutato l'essercito, idem facies in verbis neutris. Et si aliquis tibi proponeret talem constructionem. Venuto Cesare a Roma, noi tutti si partiremo. Quoniam nō potes facere cum participio passiuo, quo caret verbum neutrū, dices. Cū vel postq̄ Cesar Romam venerit, oēs discedemus. Quoniā idem est dicere in nostra lingua, Venuto Cesare a Roma, come dire. Poi che Cesare sera venuto a Roma. Et hoc de consequentiis satis sit.

De Comparatiuis.

COmparatiuum nomē est illud, quod significat tantū per se, quantū significat eius positiuum cum hoc aduerbio magis. Quoniam idem est dicere. Sum doctior te. Et si diceres. Sum magis do-

ctus q̄ tu. Positiuū nomen appello adiectiuū secundæ, aut tertiæ declinationis. Quod potest accipere incrementū secūdæ, vt doctus, cta, ctum. albus, ba, bum niger, nigra, nigrum, quæ nomina declinātur per tres voces. Tertiæ declinationis, vt hic & hæc fortis, & hoc forte. quæ declinantur per duas voces & tres articulos. Et vt hic, & hæc, & hoc fœlix, quæ declinantur per tres articulos, & vnam vocē, ab his nominibus formantur comparatiua, vt diximus. Quoniam possunt accipere incrementū, aut imminutionem. Quoniam ille qui est doctus potest esse doctior. Et illle qui est albus potest esse albior, & sic de singulis.

De eorum formatione.

COmparatiua quæ formātur a nominibus adiectiuis secundæ declinationis ab eorum genitiuis addita, or, vt doctus docti doctior. albus albi addita or, fit albior, niger nigri addita or, fit nigrior. Quæ aūt formātur a noībus tertiæ declinationis formantur a datiuo addita or, vt hic & hæc fortis, datiuo huic forti adita or, fit fortior, hic & hæc & hoc fœlix. datiuo huic fœlici addita or, fit fœlicior.

COmparatiua anomala, idest quæ non sequuntur hanc regulam sunt melior, peior, maior, minor, dexterior, sinisterior, senior, & iunior, Et hæc duo vltima nō habent superlatiuum. melior habet superlatiuum optimus: peior pessimus: maior maximus: minor minimus: eorum positiua sunt, bonus, quod secundum regulam deberet facere bonior, & facit melior: malus, quod deberet facere malior,

& facit peior, magnus quod deberet facere magnior, & facit maior. paruus, quod deberet facere paruior, & facit minor. dexter quod deberet facere dextrior, & facit dexterior. sinister quod deberet facere sinistrior, & facit sinisterior.

COmparatiua non formātur a nominibus, quæ habent vocalem ante, is, aut ante, us, sed constructio fit per hęc: aduerbia magis, & minus, dices igitur. Sum magis pius te, & non piior te. magis arduus, & non arduior. magis egregius, non egregior. & sic de singulis.

AB aduerbiis aut præpositionibus formantur comparatiua, Et præsertim ab illis: quæ desinunt in ra, & formāt ipsa cōparatiua in erior, vt vltra vlterior, citra citerior, a post fit posterior, ab ante anterior, a pridē prior, quod dicitur de duobus, quemadmodum primus dicitur de pluribus.

MAgnificentior, munificētior, beneficentior, formātur a positiuis, magnificus, munificus, beneficus. Quorū sunt superlatiua magnificentissimus, munificentissimus: beneficentissimus.

COmparatiua formantur a participiis, quæ fiūt nomina, vt amans amantis amanti amantior. & sic de singulis: deterior comparatiuū formatur, vt nonnulli volunt, ab hoc verbo detero.

COmparatiua diminutiua formantur a comparatiuis neutris, addita culus, vt hoc maius maiusculus, grandius grandiusculus. Ter. Thais q̄ ego maiuscula est.

De constructione comparatiuorum.

COmparatiua cõstruuntur cum ablatiuo sine præpositione, dices igitur. Sum doctior te, sum melior meis amicis, & sic de singulis.

Exemplum.

AL precettore piu dotto di te appertenieua eru dire diligẽtemẽte gli soi discipoli nelle littere.

Præceptoris doctoris te intererat erudire diligenter suos discipulos bonis litteris.

ET ita discurres per oẽs casus formando Themata cum verbis impersonalibus, quemadmodum fecimus in participiis.

COmparatiua si volunt aliquem casum vltra volunt ablatiuum significantem excessum.i. excedere alium in aliqua re, vt sum altior te quattuor digitis. Exemplum.

A Francesco maggior di me diece anni e piacciuto nauigare a Napoli.

Francisco maiori natu me decem annis, placuit nauigare Neapolim.

COmparatiua possunt habere vltra se casum suorum positiuorum, & quoniam dicimus. Ego sum tibi amicus, eodẽ modo dicemus. Ego sum tibi amicior Cæsare. Quoniã amicus positiuũ vult post se datiuũ. Exemplum.

AL mio fratello piu amico alla virtu di te delettara abbracciar la philosophia.

Meum fratrem amiciorẽ virtute te delectabit amplecti philosophiam.

DE comparatiuis quæ veniunt e propositionibus eodẽ modo dices. Ego sum vlterior athe

sim te, quoniam vltra præpositio vult post se accu-satiuum, & ita sum citerior alpes insubribus. qm̄ citra vult post se accusatiuum, & sic de singulis.

GLi miei amici habitano piu di qua dal Mincio dieci miglia di tuo fratello.

Mei amici habitant citeriores Minciū decem millibus passuum tuo fratre.

DE comparatiuis quæ veniunt a participiis cū fiunt nomina eodem modo dices. Ego sum amantior iustitiæ te. Quoniam amans factum nomen vult post se genitiuum.

Exemplum.

VOi sete piu amanti delli buoni costumi delli vostri vicini.

Vos estis amantiores bonorum morū vestris vicinis.

PIu & meno cum loquimur de rebus, quas metiuntur, aut ponderamus substantiua in genitiuo ponuntur, dices igitur. Ego habeo plus frumenti, & minus vini meis vicinis.

Exempla.

TV hauerai piu oro, & manco argento de mio fatello.

Tu habebis plus auri, & minus argēti meo fratre.

Tu hai hauuto sempre piu Eloquentia, & māco sapientia delli tuoi equali.

Tu habuisti semper plus eloquentiæ, & minus sapientiæ tuis æqualibus.

PLus etiam construitur alio modo a Terentio. dicit enim plus quingentos colaphos infregit mihi. sed vt diximus, vna hirundo non facit Ver.

Et regulæ

Et regulę formãdę sunt de his rebus quę sunt ĩ vsu frequentiore.

PIu & meno cũ loqmur de rebus, quę numerãtur cõstruitur p plures, & pauciores. dices igitur. Habęo plures libros, et pauciores vestes meis amicis.

Exempla.

TV hai receuuto piu litter̃, & mãco denari di me. Tu accepisti plures litteras, & pauciores nummos me.

VTimur Comparatiuo cum loquimur de his, qui sunt eiusdem, & diuersæ nationis, dices igitur Hector fuit fortior omnibus Græcis & Troianis, sed non dices, Fuit fortissimus omnium Græcorũ, at benedixeris, Fuit fortissimus omniũ Troianoꝝ, quoniã vt scis fuit Troianus, & nõ Gręcus.

ET quemadmodũ in nominibus est positiuũ vt doctus, comparatiuũ vt doctior, suplatiuũ vt doctissima. Eodẽ modo in aduerbiis est pesitiuũ vt docte, cõparatiuũ vt doctius: superlatiuũ vt doctissime, & fortiter, fortius, fortissime. Et sic de singulis.

COmparatiuum aliquando significat plusq̃ suum suum superlatiuum cum ei adiungitur hoc aduerbiũ multo. Et ita Cicero vtitur in officiis, Vale igitur mi Cicero, tibiq; persuade, te mihi quidem esse carissimum, sed multo fore cariorem si talibus mouimentis præceptisq; lætabere.

De Superlatiuis.

SVperlatiuũ nomẽ est illud, quod in comparatione præponitur omnibus, vt si diceres, Ego sum doctissimus meoꝝ Ciuiũ, quod perinde est, ac si di

ceres in Doctrina sum præponendus omnibus meis Ciuibus. aut cũ per se pronunciatũ est, significat id, quod significat eius positiuũ cũ hoc aduerbio valde, quoniam idẽ est dicere, Sum Eloquentissimus, vt si diceres, Sum valde eloquens. cum idem sit in nostra lingua. Io son eloquentissimo, Et son molto eloquente.

De eorum formatione.

SVperlatiua quę formantur a nominibus secundæ declinationis formantur a genitiuo addita s. & simus. vt doctus, docti, addita, s, & simus fit doctissimus. cãdidus candidi, addita. s. & simus fit candidissimus. Et alia id genus, quæ vero veniunt a tertia declinatione, formantur a genitiuo addita simus, vt fortis, fortissimus.

SVperlatiua anomala sũt illa, de quibus locuti sumus in comparatiuo, & sunt optimus, pessimus, maximus, minimus, plurimus, munificentissimus magnificentissimus.

NOmina quæ desinunt in er, formãt suplatiuũ in rimus addita rimus, ad primã vocem nominatiui, vt niger nigerrimus, acer, acerrimus.

SVperlatiua quæ desinunt in limus sunt quinq; scilicet facilis, facillimus, agilis, agillimus, gracilis gracillimus, humilis humillimus, similis simillimus. Et eorũ composita. senex, iuuenis, memor carent superlatiuis deterrimus fit a verbo deterro.

SVperlatiua, quæ veniunt a præpositionibus desinunt in imus, vt vltra vltimus, citra citimus, infra infimus, tamẽ supra facit supremus: post postre

mus, extra extremus: prope proximus, superlatiua formantur etiā ipsa ab aduerbiis, vt a nuper nuperrimus, a pridem primus, nouissimus non respondet significationi sui positiui: sed significat vltimum fere semper.

De constructione superlatiuorum.

SVperlatiuum construitur cū genitiuo plurali, & comparatio debet esse, vt iam dictū est in cōparatiuo inter similia, dices igitur, Hector fuit fortissimus Troianorum, non Græcorum.

SVperlatiuū aliquādo habet post se genitiuū singularē, sed necesse est: vt nomen sit collectiuū. s. vt in numero singulari significet plus vno: vt sunt hæc nomina, populus, plebs, cōcio, turba, vulgus, & alia similia, poteris igitur dicere, Cæsar fuit potētissimus populi Romani.

PErcurres per omnes casus suplatiuorū cū verbis impersonalibus, quemadmodū dicimus fieri oportere, & de participiis, & de comparatiuis.

De nominibus partitiuis.

PArtitiuū nomen est vter, vterq;, alter, alterutet neuter, neuterq;: & alia similia; quæ semper ponuntur in oratione, & vsurpantur cū habetur sermo de duobus, & non de pluribus: vt est apud Ciceronem necesse est alterutrū vincere: cioe eglie bisogno che o l'uno, o l'altro vinca parlando di Cesare, Et di Pompeio. Ita etiam dices, Qual de voi due e piu eloquente? Vter vestrum est eloquētior? Quod nomen partitiuum quasi semper vsurpatur cum interrogamus, dices igitur, A l'uno & l'altro.

di voi due deletta abbracciare le littere: Vtrũq; vestrum delectat amplecti litteras. Eodem modo fiet de aliis prædictis cum semper loquamur de duobus hominibus, aut de duabus rebus: vt si diceres. Tu non dai opera ne a l'una ne a l'altra lingua: intendendo della greca: & della latina. dices e vtriq; linguæ incũbis. eodẽ modo pcurres per oẽs casus cũ verbis impersonalibus, vt supra dictum est.

NOmina partitiua sunt quibus vtimur cũ loquimur de pluribus: q̃ de duobus: vt quis, quisquis, quiuis, quicunq;, quilibet, nemo, nullus, dicemus igitur. Qual delli soldati ascendera sopra il muro? Quis militum ascendet murum? A ciascuno delli soldati piacera andare alla militia. Cuicũq; militum placebit ire in militiam. & eodem modo de aliis cũ semper loquaris de pluribus, q̃ de duobus aut hoĩbus: aut rebus. Et ita poteris dicere. Niun vitio e, che nõ sia stato in Catilina. Nullũ vitium est: quod nõ fuerit in Catilina. Et sic de singulis discurrendo per casus cum impersonalibus: vt supra.

De relatiuis accidentalibus.

REIatiua accidentalia sunt: vt qualis, quantus, quot, alia possumus dicere esse barbara: Et alio modo constructiones formandæ sunt.

QValis igitur est relatiuum accidentale, Et appello accidentale quoniam significat accidẽs: accidens aũt nomino id, quod homini accidit: aut in corpore: aut in animo. in corpore: vt albedo: nigredo. in animo: vt malitia, humanitas, crudelitas, & alia accidentia similia. huic relatiuo respondent

nomina,quæ significant accidentia, de qbus feci-
mus mentionem. Exempla.

IO sum bianco come tu sei.
Sum albus:qualis tu es.
Tu sei negro come e tuo fratello.
Tu es niger:qualis est tuus frater.
Gli tuoi amici son schietti,com'io sono.
Tui amici sunt simplices,qualis ego sum.

QVantus est relatiuũ:quod significat quantita-
tem idest accidens,quod habet consideratio-
nem ad magnitudinem,& paruitatem, cui respon-
dent nomina, quæ significant magnitudinem vel
paruitatem, & similia.

Exempla.

IO son grande come tu sei.
Sum magnus:quantus tu es.
Gli miei compagni sono piccioli come son'io.
Mei socii sunt parui,quantus ego sum.

QVot est relatiuum:quod significat numerũ, cui
respondent nomina quæ significant numerũ:
vt duo,tres,quattuor & similia.

Exempla.

IO ho tanti moscoli & tante balle come tu hai.
Habeo tot turbines,& tot pilas quot tu habes.
Noi habbiamo hauuto tanti amici, come tu hai
hauuto.
Nos habuimus tot amicos,quot tu habuisti.

ID quod grammatici appellãt quotennis: vt di-
xi:non est verbum latinum: Et cum latini vole-
bant exprimere rem similẽ, eam exprimebant hoc

modo: vt patebit in exemplis.

Exempla.

IO ho dodeci anni come tu hai: Ago annũ duodecimum: quæ natus sum annos duodecim vel habeo duodecim annos: quot tu habes. Vel vt tu. Vel quem tu agis.

ID quod grammatici appellant quotus, cũ latini volebant exprimere rem similem: vt si diceres. Io son primo appresso a Cesare, come tu sei. Dicebant, obtineo primum locum apud Cæsarem, quẽ tu etiam obtines. nam idem est dicere in nostra lingua. Io ottengo il primo loco appresso Cesare, come tu. Et io son primo appresso Cesare come tu.

De Figuris.

FIgura est vitiũ cum ratione factum: est aũt duplex figura constructionis: & locutionis. Figuræ constructionis sunt octo. s. prolepsis, sylepsis, siue conceptio, zeuma, synthesis, antiptosis, euocatio, synecdoche: & appositio. Prolepsis est attributio proprietatis alicui toti in suas partes diuisio: vt aquilæ volãt, vna sursum, & altera deorsum. In prolepsi requiruntur quinq;: scilicet totũ, partes eius: determinationes partium, proprietas, & ordo. Duplex est prolepsis: explicita, & implicita. Explicita est illa in qua sunt omnia requisita: vt cerui currunt, vnus tarde: & alter velociter. Implicita est illa, in qua tacentur aliqua: vt homines inuident: alter alteri. Syllepsis est diuersarũ dictionum sub plurali proprietate cõceptio: vt Rex: & Regina albi. In syllepsi requiruntur quinq;: scilicet dictio cõcipiens,

dictio concepta copula,proprietas verbi,vel adiectiui pluralis numeri: & ꝙ proprietas concordet cum dictione concipiente: & discordet cum concepta. Quattor modis fit Syllepsis in genere: in numero, in persona, & in casu. In genere: masculinū genus cōcipit fœmininū: & neutrum. Verūtamen neutrum aliquando concipit masculinū, & fœmininū gratia maioris significati. In numero numerus pluralis cōcipit singularem: vt milites, & tribunus currunt. In persona, prima persona concipit secundam, & tertiam: vt ego & tu: & Socrates legimus: secunda concipit tertiam: vt tu, & Socrates curritis. In casu, nominatiuus concipit alium casum cū hac præpositione cū: vt equus cum asino currunt. Est aūt duplex Syllepsis: directa, & indirecta. Directa est, quæ fit p similes casus: vt ego, & tu legimus. Indirecta, quæ fit per dissimiles casus: vt Andreas mecum currimus. Zeugma est vnius proprietatis ad diuersas dictiones facta redditio: ita ꝙ cum vno concordet: vt ego, & tu curro. In zeugmate requiruntur quinq;, aliqua diuersa substantiua, copula, proprietas pluralis vel singularis numeri: reditio proprietatis: vni per prius, & alteri per posterius, & proprietas concordet cū illo, cui attribuitur per prius, & discordet cū illo, cui attribuitur per posterius. In tribus accidentibus fit zeugma, in genere, numero, & in persona. Triplex est zeugma a superiori, quum proprietas præponitur: vt curro ego & tu, a medio, quū proprietas interponitur, vt ego curro, & tu. Ab inferiori: quum proprietas postpo

nitur: vt ego & tu curro. Synthesis est attributio proprietatis vni, vel pluribus copulatis, non gratia vocis, sed significati: vt pars in frustra seccant, & Scipio, & Lælius admirantes. Tria requiruntur in synthesis: vnum subiectum, vel plura, proprietas: attributio proprietatis concordans cum significato: & discordans in voce, vt anser fœta. Fit autem synthesis in genere, & in numero. Antiptosis est attributio casus, pro casu, ad aliquam proprietatem: vt de aqua non est in puteo. Tria requiruntur in antiptosi: vnum subiectum, vna proprietas quod casus ponitur pro casu: vt vrbem, quam statuo vestra est, idest vrbs. Euocatio est attributio proprietatis cuidam rei demonstratæ per demonstrans: vt ego Virgilius cano. In euocatione requiruntur quattuor, dictio euocans, primæ: vel secundæ personæ, dictio euocata: tertiæ, absentia copulæ, proprietas primæ, aut secundæ personæ. Expositio est immediata coniunctio duorum substantiuorum: vt auxiliumque viæ veteres tellure recludit thesauros. In expositione requiruntur tria: dictio exponens, idest determinans: dictio exposita, idest determinata, & proprietas: vt animal homo currit. Fit autem expositio tribus de causis. Primo gratia generalitatis restringendæ: vt animal asinus currit. Secundo gratia æquiuocationis tollendæ, vt canis stella lucet. Tertio causa proprietatis attribuendæ: vt Cæsar vir fortis. & semper dictio apponens, & apposita debent esse eiusdem casus. Synecdoche fit, quum proprietas partis attribuitur toti: vt

æthiops albus dentes. Tria requiruntur in synec/doche, scilicet totum pars, quæ semper sit accusa/tiui casus, & proprietas: vt mulier trunca manum.

De patronymicis.

PAtronymicum est illud, quod a propriis nominibus patrum, vel auorum, deriuatur in des, & significat filios, vel nepotes cum genitiuo pri/mitiui: vt Æacides, idest filius, vel nepos Æaci. Abusiue deriuatur a nominibus matrum: vt Ilia/des, idest Iliæ filius. Similiter a regibus, vt Romu/lides, idest Romanus a Romulo a fratrib⁹: vt phae/thontiades, idest sororis phaethontis. Duplex est patronymicum, scilicet masculinum, & fœmininũ. Masculinum sic formatur. Si venit in prima decli/natione: formatur a genitiuo vltima littera in a conuersa: & addita des: vt Anchisę: anchisiades. Si venit a secũda declinatione, aut genitiuus est in, i, solum: & additur des: vt Priamus priami, priami/des: aut in duo ii: & vltimum, i, mutatur in a: & ad/ditur des: vt Mœnetii, mœnetiades. Si vero in ei: vertitur ei: in, i, longum: & additur des: vt The/seus, thesei, thesides. Si vero a tertia declinatione formatur a datiuo addita des: vt Hector, hectoris, hectori, hectorides. Fit autem abusio in patronymi cis additione: vt Athlas, Athlantiades, nam debe/ret facere Athlantides. Diminutione: vt Scipio sci piades: deberet enim facere Scipionides. Patrony mica fœminina formãtur a masculinis remota de: vt Priamides, Priamis. Patronymica masculina ab eus nomine in eis, vel in is: persæpe faciunt fœmi/

nina: vt Peleus, pelides, pelis, peleis, pelidis, vel pelidos. Patronymica masculina sunt semper declinationis primae. vt Hectorides Hectoridae: foeminina vero sunt tertiae: vt Hectoris Hectoridis.

De Inchoatiuis.

INchoatiua verba sunt, quae cum primitiuo verbo significant inceptionem: vt ardesco: idest incipio ardere, & horresco, idest incipio horrere. Formantur inchoatiua a verbis cuiuscunq; coniugationis a secunda persona praesentis indicatiui addita co: vt amo amas amasco: feruco ferues feruesco: gemo gemis gemisco: scio scis scisco: praeter hio hias: quod facit hisco: cũ deberet facere hiasco. Omnia quoq; inchoatiua tertiae ꝯiugationis sunt: & vt plurimum praeteritis carent, atq; supinis: sunt etiam neutra: & passiuis carent.

De meditatiuis.

MEditatiua sunt: quae meditationem significãt cum primitiuo: vt amaturio: idest meditor amare: lecturio: idest meditor legere. Formãtur autem meditatiua ab extremo supino addita rio: vt lectũ, lectu, lecturio: esum, esu, esurio. Omnia aũt meditatiua, sunt cõiugationis quartae: & vt plurimum praeteritis carent, & supinis: esurio tñ esuriui facit, & habet esuriturus. Neutra etiã meditatiua sunt: & ex se passiua nõ formãt.

De frequẽtatiuis.

FRequẽtatiua sunt, quę frequentiã verbi significant: vt legito, idest frequẽter lego. Frequẽtatiua formãtur ab extremo supino mutata u, in o, vt cursum, cursu, cursito, domitũ, domitu, domito. Si

aūt sunt primæ cōiugationis mutant, a, in, i, correptam: vt imperatū, imperatu, imperito. rogatū, rogatu, rogito. volatū, volatu, volito. Si aūt pteritum in gi finitur a secunda psona psentis indicatiui modi remota s, & addita to. vt lego, legis, legito. ago, agis, agito. cogo, cogis, cogito. quæro tñ quæritos: nō quæsito facit, sciscitor, & scitor: sunt deponētia: quāuis scio actiuum sit, vt Virgilius. Tum vero ardemus scitari, & quærere causas, nosco quoq; noscito facit, & sequor, facit sector per syncopā. Oīa quoq; frequentatiua primæ coniugationis sunt.

De desideratiuis.

SVnt etiam quedā verba desideratiua, quæ in so desinūt, vt viso, idest cupio videre. facesso, idest cupio facere.

De diminutiuis.

DIminutiua sunt etiā, quæ in lo desinentia significant diminutionem, vt sorbillo, idest parum sorbeo, & scribillo, idest parū scribo. sugo, sigillo.

De Heteroclitis.

HEteroclitum nomē est illud, quod diuersis modis declinatur, vt hoc vas vasis. hæc vasa vasorum, fit autem quattuor modis.

Et genus, & numerus, & declinatio casus.
Nomen heteroclitum reddere sæpe solet.

Hæc nomina in singulari numero sunt generis masculini, in plurali vero neutri, vt hic sibilus, hæc sibila.

Sibilus, & cœtus cū tartara, dindyma, auernus
Supparus, infernus, & tænara balthea iunge.
Est locus, atq; iocus, sic mænalus, hismarus adde

Singula sunt maris, at pluralia neutra videbis.
Sæpe iocos tamen, atq; locos pluraliter audis:
Hæc nomina in singulari fœminini generis sũt, in plurali vero neutri: vt hæc carbasus, & hæc carbasa.
Carbasa, rhetorica, dic altilis, atq; suppellex.
Pergamus, & topica, simul arbutus, intyba iungo.
Et zinzania, buccolica, atq; georgica, pascua cæte.
Hæc nomina singulariter neutra sunt: pluraliter masculina, vt hoc cœlum, hi cœli.
Cœlum cũ porro, filum, argos, & astra, capistrum.
Et frenum, mas est pluralis, singula neutri.
Frena tamen vidi, sic rastra, & fila leguntur.
Hæc nomina in singulari neutri generis sunt, in plurali fœmini: vt hoc epulum, hæ epulæ.
Est epulum, cæpe cum balnea, vespere neutra.
Singula declines, pluralia fœmina dices.
Balnea sunt, balneæq;.
Quædam nomina defectiua sunt, quæ de vsu carent nominatiuis, & vocatiuis singularibus.
Ista vicis, necisq;, dapis, præcis, & dictionis.
Et frugis, lateris, opis, omnia sunt sine rectis.
Nex tamen inuenies, cum viscere verberis adde.
Quædam nomina neutra sunt, quę in plurali carent genitiuis, datiuis, & ablatiuis: vt ora, inuenitur tamen oribus.
Os, es, mel, mare, rus, thus, vina, ordea, dices.
Quæ tibi tres casus, tantum pluralia seruant.
Alia nomina masculina: sunt quæ tantum, singulariter declinantur.

Funus cum fimus, ſanguis, cum puluere limus.
Aer, ſol, pontus, ſol, mundus, viſcus, & æther.
Maſcula ſunt: quorum raro plurale videbis.

Alia fœminina ſunt: quæ non niſi ſingulariter declinantur.

Lux, ſitis, & tabes, mors, vita, fames quoq; labes.
Gloria fama ſalus, pax, humus cum lue tellus.
Et proles ſoboles, raro pluralia cernes.
Adde ſenecta ſenectus, adde iuuenta iuuentus.
Mortibus inuenies.

Quædam nomina neutra ſunt, quæ tm̃ ſingulariter declinantur.

Manna, ſolum, letum, cœnum, pus, faſq;, nefaſq;.
Lacq; ſalum, virus: ver: æuum: adde neceſſe.
Seruum: & ador: ſenium: metalla: negantia fixa.
Eſt vulgus: pelagus: indeclinabile virus.

Hæc nomina maſculina ſunt: quæ de vſu tm̃: pluraliter declinantur.

Primates, proceresq;, ſales, cani, atq; penates.
Atq; fori, manes, liberi, ſuperiq;, quirites.
Et lemures, faſces, ſic inferi ſingula nunq̃.

Quædam fœminina ſunt: quæ non niſi pluraliter declinantur.

Induciæ, latebræ, thermæ, iduſq; kalendæ.
Manubiæ, nonæ, feriæ cum nundinę, nugæ.
Excubiæq;, facetiæ, opes, ſcalæq;, minæq;.
Exuuiæ, phaleræ, illecebræ, primitiæ iunges.
Inficiæ, inſidiæ, inferiæq;, exequiæq; notabis.
Reliquiæ, exquiliæ, blanditiæ, quiſquiliæq;.
Cum nuptiis delitiæ, atq; diuitiæ.

Inuenies latebram,ferlamq;.
Singula declines,nunq̄ pluralia sempre.

Quædam nomina neutra sunt, quæ tm̄ pluraliter declinantur.

Mœnia cū pondo,præcordia,milia,& exta.
Ilia cum castreis,magalia,feria,tempe.
Et cū carchesiis,mapalia,iungimus arma.
Festaq; diuorum,sponsalia,singula raro.

Notandū est,q̄ hoc nomen vas,in singulari est declinationis tertiæ,in plurali secundæ.

Vas,vasis,ternæ:vasorum,vasa secundæ.

Hoc nomen vis,in plurali habet omnes casus, in singulari tres.

Vis,vim,viq; dabit,totum plurale tenebit.

Hęc duo nomina,in ablatiuo solum de vsu reperiuntur,s.sponte & cœlte.

Tabi vero in genitiuo,& tabo in ablatiuo.

Nomina interrogatiua,vt quis.distributiua: vt omnis.relatiua:vt qui.infinita:vt quisq;.negatiua:vt nullus,carent vocatiuis.

Vnde versus.

Quæ querūt,quæ distribuūt,referuntq;, negantq;.
Infinita quoq;,casu caruere vocante.

Nomina fructum arborū, sunt generis neutri: vt hoc pirum,hoc pomum,præter ista:quæ sunt generis fœmini. Vende versus.

Arborem,fructum dicemus,neutra notare.
Hæc nux,castanea,& iugulans,glans,ficus,oliua.
Auellana simul,cum bacca,iungimus vua.

Omnia nomina arborum sunt generis fœmini

nı,Oleaſter tamen, Dumus, Rubus maſcula ſunt. Simil'r vero Robor, Super, Balſamum, Hebenum, Buxũ, neutra dicuntur etiã Hebenus, & Buxus.
Fluuioꝝ nomina, vt plurimum maſculina ſunt, inueniũtur tamẽ aliqua fœminina, & nõnulla neutra: potiſſimum ſi iunguntur cum hac dictione flumen: vt flumen Rhenum, flumen, Padum.

NEpos	tis	ti	el luxurioſo.
Nepos	tis	ti	lo ábiadego.
Nepos	tis	ti	el deſcẽdente.

Vnde verſus.

Dicitur eſſe nepos de nepa luxurioſus.
Aſt natum gnati poſt natum dic eſſe nepotem.

Calius	li	el cal, che viene ſu le mane.
Callis	lis	la via ſtretta.
Collis	lis	el monteſello.
Caulis	lis	ogni coſton d'herba
Caula	læ	la ſtalla delle pecore.
Collum	li	el collo
Colus	li	la rocha da filare.

Vnde verſus.

Duricies carnis callus, callis, eſt via ſtricta.
Eſt montis collis, caulem dic eſſe virentem.
Caula gregẽ claudit, capitis ſub põdere collũ eſt.
Eſſe collum dices, qua fœmina fila reducit.

Radius	dii	la virga del philóſopho.
Radius	dii	la nauicella del textore.
Radius	dii	el razo del Sole.

Vnde verſus.

Philosophi radius: radios dic esse rotarum.
Textoris radius, radii de sole nitescunt.

Liber	bri	lo libro.
Liber	bri	la scorza dell'arbore.
Liber	beri	lo dio Baccho.
Liber	beri	quello, che e nato libero.
Libertus	ti	quello: ch'era schiauo & e diuentato libero.
Libertinus	ni	el fiolo del liberto.

Vnde versus.

Liber libri codex, & mollio in arbore cortex.
Liber eri baccus, nulloq; ligamine natus.
Factus de seruo liber libertus habetur.
Libertinus erit liberto a patre creatus.
Hic etiam libertus erit.

Dicit hic auctor, q̃ verba composita a sto stas faciunt supinum in itum, vt insto institum, & resto restitum.

Præter obsto, & consto, quę faciunt in atum, & pręsto facit præstitum, vel prestatum.

Vnde versus.

Obsto cum consto doctrina supinat in atum.
Cætera dant itum, præsto formabit vtrunq;

Tondo	dis	per segare.
Cado	dis	per cadere
Pendo	dis	per pagare.
Pedo	dis	per petizare.
Cædo	dis	per tagliare.
Tendo	dis	per destendere.

Vnde versus.

Hæc

Hæc geminũt tũdo, cado, pendo, cũ pedo, cędo
Et tendo.

Lepor	ris	el bel parlare.
Lepus	ris	el lepore. Vnde versus.

Moribus, & verbis, lepor lepus est quoq; syluis.

Vir	ri	l'homo de trenta anni in suso.
Vir	ri	el marito.
Vir	ri	el maschio.
Vir	ri	l'homo sauio.

Vnde versus.

Annis, coniugio, sexu, virtute vir esto.

Affinis	nis	el parente da pte de la mogliere.
Agnatus	ti	el parente da parte del patre.
Agnatus	ti	el parente da parte de matre.

Vnde versus.

Coniugis affines, patris agnati, matrisq; cognati.

Amita	tæ	l'ameda da parte de padre.
Matertera	ræ	l'ameda da parte de matre.

Vnde versus.

Est patris hæc amita soror, est matertera matris.

Patruus	ui	el barba da parte de padre.
Auunculus	li	el barba da parte de madre.

Vnde versus.

Est patris patruus: sed auunculus est genetricis.

Amitini noꝝ li germani che sono nati de vna sorella, & d'uno fradello.

Patrueles lium li germani che sono nati de doi fratelli.

Consobrini norum li germani che sono nati de doi sorelle. Vnde versus.

H

Quos soror,& fratres generarũt, dices amitinos.
A patruis vero patrueles scito creatos.
Ast consobrinos geminæ genuere sorores.

Sororius	rorii	el cognato da parte de tua sorella.
Leuir	ri	el fratello de tuo marito.
Fratria	iæ	la mogliere de tuo fratello.
Glos	ris	la mogliere de tuo fratello: vero la sorella del marito. Vnde versus.

Ille sororius est:cuicunq; soror mea nubit.
Ipse viri frater leuir:est mulier quoq; fratris.
Fratria glos fratris vxor,soror atq; mariti.

Cancer	cri	el gambaro.
Cancer	cri	vno segno celestiale.
Cancer	ris	vna ĩfirmitade. Vnde versus.

Hic cancer cri crescit aquis,cœlesteq; signum.
Canceris hoc cancer morbũ potes ipse vocare.

Arcus	cus	cui	lo arco de le frize.
Arcus	cus	cui	la volta de lo vscio.
Arcus	cus	cui	lo arco del cielo.
Arcus	cus	cui	ogni circulo.

Vnde versus.

Pro telis est arcus,fornixq; vocabitur arcus.
Circulus est arcus,irisq; suum tenet arcum.

Agaso	onis	quello che caza li aseni.
Subulcus	ci	quello che caza li porci.
Mulio	nis	quello che caza li muli.
Opilio	onis	quello che caza le pecore.
Epolus	li	quello che caza le capre.
Bubulcus	ci	quello che caza li boui.

Vnde versus.

Ductor asellorum fit agaso, suumq; subulcus.
Mulio dux mulis, ouium opilio tibi pastor.
Æpolus est capris dictus, bobusq; bubulcus.
Curriculum aduerbium cito.
Curriculum paruum tempus.
Curriculus: vel curriculũ la picinina caretta, ouero
il corso paruo. Vnde versus.
Est cito curriculo: sit curriculum tibi tempus.
Est spatium lus: vel lum paruum tu dicito currũ.
Ac etiam cursum.

Hospes	tis	colui che alberga.
Hospes	tis	colui che si albergato.

Vndę versus.
Hospes qui recipit: hospesq; receptus habetur.

Alumnus	ni	colui che nudriga.
Alumnus	ni	colui che si nudrigato.

Vnde versus.
Est quoq; qui nutrit: & qui nutritur alumnus.

Vector	ris	colui che mena.
Vector	ris	colui che si menato.

Vnde versus.
Qui vehit: & vehitur vector solet esse vocatus.

Casus	sus	sui	el caso.
Casus	sus	sui	la fortuna.
Casus	sus	sui	el mal auegnimento.
Casus	sus	sui	el calzimento.

Vnde versus.
Sex casus dices: fortuna quæ casus habetur.
Euentusq; malus: casum dic esse cadenti.

Strabo	onis	colui che guarda in trauerso.

Orbus	bi	quello che ha fuora li occhi.
Orbus	bi	quello che non ha padre.
Cæcus	ci	quello che ha gli occhi, & non vede.
Luſcus	ſci	quello che non ha ſe non vno occhio, ouero quello che debilmente vede.

Vnde verſus.

Obliquis ſpectans, oculis tibi ſtrabo vocatur.
Orbe carent orbi, natis, & patribus orbi.
Lucis egens cæcus, fruſtra geſtabit ocellos.

Lar	ris	la caſa.
Lar	tis	el fogolare.
Lar	ris	el dio de caſa.
Lar	ris	el fuocho.
Lar	ris	le coſe ſante aſcoſe di caſa.

Vnde verſus.

Lar domus eſto tibi: deus ipſe domeſticus eſt lar.
Lar focus, atq; ignis, necnon penetralia ſacra.

Stips	pis	el dinaro.
Stipes	tis	el tronco del arbore.
Strips	pis	la radice.
Strips	pis	la progenia. Vnde verſus.

Stips ſtipis eſt nũmus, ſtipitis ſtipes arbore trũcus.
Hic, aut hæc ſtirps eſt radix, & clara propago.

Prunus	ni	lo arbore de la brogna.
Prunum	ni	el frutto de la brogna.
Pruna	ni	la braſa.
Bruma	mæ	li piu curti di de lo anno.
Pruina	næ	la pruina. Vnde verſus.

Prunus habet prunũ: ſed prunam flãma perurit.

Pars anni breuior bruma, tegit arua pruina.

Cardo	nis	el polego, & el termine.
Carduus	ui	el garzo: che nasce in li cāpi.

Cardinis in porta cardo, atq; est limes in agro.

Carduus est herba.

Fundus	di	la possessione.
Funda	dæ	la fronza.
Fundum	di	el fondo. Vnde versus.

Fundus ager, sed funda iacit: pars infima fundū.

Talus	li	lo dado.
Tálus	li	el zuogo de li dadi.
Talus	li	el calcagno. Vnde versus.

Talus taxillus, ludus, pars in pede talus.

Palma	mæ	la palma de la mane.
Palma	mæ	lo arbore: che se chiama pal/ (ma.
Palma	mæ	la victoria.

Vnde versus.

Palma manus, arbor palma est, victoria palma.

Pecten	nis	lo pecten de la lana.
Pecten	nis	lo pecten de la tela.
Pecten	nis	lo pecten de li capilli.
Pecten	nis	lo petenechio.
Pecten	nis	vno pesso.
Pecten	nis	lo ordine de lo ballo.
Pecten	nis	lo pecteno donde se sona la cithara. Vnde versus.

Pecten agit telas: lanam simul: atq; capillos.
Pubes inferior: piscis, atq; ordo choreæ.
Est pecten citharæ.

Hesperus	ri	la stella che pare da sera.

Lucifer ri la stella che pare la matina.
Venus ris la stella che pare de notte, & de dì. Unde versus.
Hesperus in sero dicatur mane vocetur.
Lucifer, ac venus semper noctesq́;, diesq́;.
Torus ri la pelle che pende da la gola a li boui.
Torus ri la cadrega de paia.
Torus ri el letto.
Torus ri la polpa. Vnde versus.
Esse toros dicas palearia in corpore pulpas.
Et sedes torus, & pro lecto sæpe vocatur.
Hora ræ l'hora.
Ora ræ la contrada, o vero friso.
Vnde versus.
Aspires horam partem appellando dixi.
Si non aspires, limbum notat, & regionem.
Prora ræ la parte dinãzi de la naue.
Puppis is la coda de la naue.
Carina næ el fondo de la naue.
Ratis tis la sponda de la naue.
Classis sis la moltitudine de la naue.
Vnde versus.
Prora: prior puppis pars vltima, & ima carina.
Dic latus esse ratem: & ligna natantia iuncta.
Neues collectas plures: tu dicito classem.
Plaga gæ la piaga.
Plaga gæ la contrada.
Plaga gæ la rete.
Vnde versus.

Dic vulnus plagam:regio,plaga,vel plaga rete.
Produces primum:debes breuiare secundum.

Auris	ris	l'orecchia de l'homo.
Auricula	læ	l'orecchia de li animali.

Vnde versus.

Aures dic hominũ:dic auriculas reliquorum.

Vngula	læ	la vngia de li animali.
Vnguis	is	la vngia del homo,& de li animali.

Vnde versus.

Vngula de brutis:de cunctis dicitur vnguis.
Genitiuo huius opis: lo adiutorio.
Nominatiuo hæc ops: la terra.
In plurali vero le richeze:o vero lo adiutorio.

Vnde versus.

Auxilium designat opis:ops terra vocatur.
Diuitias opibus:simul auxiliumqȝ notato.

Lens	dis	la lendena.
Lens	tis	la lentichia.
Lentigo	nis	la lentichia,che viene in la faza.

Vnde versus.

Lens lendis capiti:lens lentis conuenit ori.
Lentigo in facie:nota sit rubicunda vocata.

Vita	tæ	la vita.
Vitta	tæ	la binda.

Vita deriuatur a viuo:& vitta a vincio.

Vnde versus.

Vita fouet corpus:constringit vitta capillos.
Viuo facit primum:deriuat vincio vittam.

Acies	ei	la lume de locchio.
Acies	ei	el filo del cortello.

Acies ei la squadra. Vnde versus.
Est acies oculi:sed acumen sit tibi cultri.
Et bello structas acies potes ipse vocare.
Vindicta ctæ la vendetta.
Vindicta ctæ la verga del podesta.
Vnde versus.
Vltio vindicta sit,& prætoria virga.
Forfex cis la cesora.
Forceps pis il foruese dõde se taglia il ferro
Forpex cis la foruesina del barbiero.
Vnde versus.
Fex est filorum ceps ferri,pexq; pilorum.
Amurca cæ la fezza de lolio.
Fex cis la fezza de le altre cose.
Vnde versus.
Fex est de reliquis:olei dicatur amurca.
Continue semper.
Continuo in continente. Vnde versus
Continue semper sit continuo tibi statim.
Torrens ris lo fiume che cresce p pioza.
Torris ris lo tizone. Vnde versus.
Imbribus est torrens:sed lignum est torris adustũ.
Manus us le mane.
Manus us la compagnia.
Manus us la possanza. Vnde versus.
Corporis est membrũ manus:& turma,potestas.
Glis ris lo giro animale.
Glis ris la terra tegnente.
Glis sis la bonaga. Vnde versus.
Glis animal:glis terra tenax:glis lappa vocatur.

Prima tenet gliris: tis altera: tertia gliſſis.
Sors tis lo aduegnimento.
Sors tis lo cauedale.
Sors tis la fortuna.
Sortes in plurali: la reſponſione de gli Dei.
Vnde verſus.
Sors notat euentum: ſignat quoq; ſors capitale.
Sors eſt fortuna: ſortes reſponſa deorum.
Mola læ la mola da maſnare.
Mola læ la farina che vſaua li antiqui in li ſacrificii.
Moles lis la grandeza.
Moles lis el peſo. Vnde verſus.
Grana molo molis: in ſacris mola multa farina.
Eſt magnitudo moles, tibi ſit moles quoq; pōdus.
Falx cis la ranza.
Faz cis la facella.
Faux cis la ganaſſa.
Hoc fas fas coſa licita. Vnde verſus.
Falx metit: aſt ardet fax: faux vtraq; mandit.
Fas neutri generis, ſignificat licitum.
Thetis dis la madre de Achille.
Tethis thyos la moglier del mare oceano.
Vnde verſus.
Dic thetis & thetidis: ſi mater habetur Achillis.
Oceani coniunx Tethis: ſi tethyos addis.
Hirundo nis la rondena.
Hirundo nis la ſuza ſangue.
Arundo nis la canna. Vnde verſus
Ales hirundo canit: nat hirudo mouetur arundo.

Tigris gris est fluuius.
Tigris gris vel dis est animal.
Vnde versus.
Tigris gris fluuius:sed tigris belua gridis.
Hic populus li el populo
Hęc populus li la piopa. Vnde versus.
Populus hæc arbor:populus hic vnio gentis.
Alter rius vno de doi.
Alter rius vno altro.
Alter rius el secundo. Vnde versus.
Alter partitur:alium notat,atq; secundum.
Lacteo ctes per tetare.
Lacto ctes per alactare. Vnde versus.
Lacto lac sugo:lacto lac præbeo nato.
Conus ni el fructo de la cipressa.
Conus ni el penachio.
Cassis dis la coraza:o vero elmetto.
Cassis sis la taiola. Vnde versus.
Cupressi fructus conus:estq; in casside crista.
Cassis idis galea:stant captæ in cassæ farinæ.
Clauus ui el chiodo & il timone de la naue
Clauis uis la chiaue.
Claua uæ la maza. Vnde versus.
Clauis claustra aperit:infligit vulnera claua.
Clauus constringit tabulas:nauemq; gubernat.
Penna næ la penna donde se scriue.
Pœna næ la pena.
Pinna næ la rete,o vero la sumitade del muro. Vnde versus.
Penna volat,pœna punit:pinna est tibi rhæte.

229

Pinnam & pinnaculum muri dic esse cacumen.
Religio nis la pagura.
Religio nis la reuerentia de li Dei.
Vnde versus.
Religio tibi sit metus:& veneratio diuum.
Fastidium dii el fastidio.
Fastigium gii la sumita de ogni cosa.
Vnde versus.
Sunt fastidia tædia:sunt & fastigia celsa.
Hoc tergũ gi la spalla del homo.
Hoc tergus ris la spalla de li animali:& aliqñ ẽt tergus significa la pelle voda. Vnde versus.
Est hominis tergum:sed habebit bellua tergus.
Primum dat tergi:sed tergoris esto secundi.
Interdum vacuas:dicemus tergora pelles.
Sinciput tis la parte dinanzi del capo.
Occiput tis la parte di dietro del capo.
Vnde versus.
Sinciput anterior capitis pars dicitur esse.
Occiput ast partem capitis dic posteriorem.
Ministerium rii el mestiero che fa il fameio.
Mysterium rii el mestiero del sancto.
Vnde versus.
Dico ministerium famuli:mysteria sacra.
Hoc exẽplar ris lo libro donde si tol l'exempio.
Hoc exemplũ li lo libro che se scriue.
Vnde versus.
Exemplar liber est:exemplum summis ab illo.
Lustrum stri el spatio de cinque anni.
Lustrum stri el letto de le bestie.

Lustrum	stri	el circuito.
Lustrum	stri	la purgatione. Vnde versus.

Quinq; annos lustrum dic: atq; cubile ferarum.
Circuitusq; simul: purgatio sit quoq; lustrum.

Lustro	as	per illustrare.
Lustro	as	per purgare.
Lustro	as	p guardare a torno. Vnde versus.

Clarificat: purgat: circũspicit omnia lustrat.

Ius	iuris	el brodo.
Ius	iuris	la rasone.
Ius	iuris	la possanza. Vnde versus.

Igni ius coquitur: ius tectum: iusq; potestas.
Est neutri generis: iuris habet in genitiuo.

Cura	ræ	lo amore.
Curæ	rarum	in plurali gli pensieri.

Vnde versus.

Cor vrunt curæ: sed curam dicis amorem

Hoc vulnus	ris	la piaga che si fatta cõ le man
Hoc vulcus	ris	la piaga che nasce da persi.

Vnde versus.

Illatum vulnus: innatum dicitur vlcus.

Tempus	ris	la tempia del capo.
Tempus	ris	el tempo.
Tempus	ris	la commodita.
Tempus	ris	lo aere
Tempus	ris	la compra de le cose

Vnde versus.

Pars capitis tempus: spatium dic esse dierum.
Commoditas aer: dicetur & emptio rerum.

Hæc acus	cus	la guchia da cusire.

Hoc acus eris lo granazo. Vnde versus.
Hæc sutoris acus sit quartæ:fœmineumq;.
Hoc atus:atq; aceris teræ est purgatio grani.
Lima mæ la lima.
Limus mi el fango.
Limis mis la cosa torta,
Limen nis lu mudal del vscio.
Lime tis el termine, o vero el sen/
tiero che va per li campi. Vnde versus.
Limat terit ferrum:sed limus sit tibi cœnum.
Obliquus limis:sed continet hostia limen.
Terminus est limes:dicetur semita limes.
Examen nis la sottil interrogatione che
fa el Iudice.
Examen nis el samo de le aue.
Examen nis la lingua de la bilanza.
Vnde versus.
Iudicium dices examen prespicientis.
Est examen apum collectio lingua bilancis.
Examino as per amazare.
Examino as per interrogare como fa
el Iudice. Vnde versus.
Occido examino:iudex examinat æquus.
Patulus la lum la cosa che sta sem/
pre aperta come la orecchia.
Hic & hæc & hoc patēs,cosa che serra & auerze:co
mo gli occhii. Vnde versus.
Aures dic patulas,oculos appello patentes.
Teres tis cosa rotonda, e longa co/
mo vna hasta,

Rotundus da dum cosa rotunda come vn pomo. Vnde versus.
Sunt hastae teretes, poma rotunda vocamus.
Assiduus dua duum cosa riccha.
Assiduus dua duum cosa attenta.
Vnde versus.
Assiduus diues: simul atq; intentus habetur.
Spaecula lae el loco donde possiamo vedere da longe.
Speculum li el specchio. Vnde versus.
Prospicit a lõge: hęc specula: hoc speculũ tibi lucet
Iustitia tiae la iustitia.
Iestitium tii el tẽpo che nõ se tiẽ rasone.
Vnde versus
Iustitia est virtus: iustitium ius tacet vrbis
Dicit hic auctor: q̧ sunt quattuor verba, quae retinent sensum praesentis: & praeteriti: & sunt odi, noui, coepi, meminiq;. Vnde versus.
Bis duo sunt odi, noui, coepi, meminiq;.
Quae retinet sensum praesentis, praeteritiq;.
Stagnum gni l'acqua che sta ferma.
Stamum ni el stagno: sed potest significare vtrunq;. Vnde versus.
Stans aqua fit stagnũ: sed stãnum dico mettallum.
N g describis primum: n duplici secundum.
Esse tamen stagnum vere tu dicis vtrũq;.
Flagro gras per ardere.
Fragro gras per mandare odore.
Vnde versus.
Quae flagrant ardeht: quod fragrat mittit odorẽ.

Chorus ri la compagnia.
Corus ri e vno vento. Vnde versus.
Turba scito chorum: sed ventat in aere corus.
Moriger ra rum colui che vuole quello che vuol l'altro.
Moratus ta tum cosa accostumata.
Morosus sa sum cosa fastidiosa.
Vnde versus
Moriger est ille: quē dicimus obsequiosum.
Quiq; bonos mores agit: hic moratus habetur.
Atq; homo difficilis: querulus morosus habetur.
Oblitus ta tum cosa desmentegada.
Oblitus ta tum cosa spegazada.
Vnde versus.
Immemor oblitus tibi: fœdus & oblitus esto.
Obliuiscor habet primū: obliuio sume secundum.
Argutus ta tum cosa scaltrida.
Argutus ta tum cosa sonora.
Argutus ta tum cosa curta. Vñ versus.
Est breuis argutus: est calidus, atq; sonorus.
Lentus ta tum cosa pegra.
Lentus ta tum cosa otiosa.
Lentus ta tum cosa che se piega: & quando componitur significat cosa piena.
Vnde versus.
Pigrum flexibile: otiosum: lentus tibi monstrat.
Et si componas: plenum signare videbis.
Discrimen nis la differentia: etiam significat lauertese.
Discrimen nis el pericolo. Vnde versus.

Fert tria discrimen:distantia glabra,periclum.
Inuidus quello che porta inuidia.
Inuidiosus:quello a chi si portato inuidia.

Vnde versus.

Inuidus ipse dolet:gaudet inuidiosus habendo.

Collega	gæ	el compagno in officio.
Comes	tis	el compagno in camino.
Socius	cii	el compagno in fatica.
Sodalis	lis	el compagno in tauola.

Æqualis el compagno in amore:e in eta.

Vnde versus.

Collegam facit officium:comitem via iungit.
Ipse labor socium tenet:dabit esca sodalem
Ast amor æqualem pariter:tempusqꝫ notabunt.

Dicit hic auctor ꝙ quinqꝫ sunt nomina : quæ possunt facere nominatiuum in or,& os:& sunt ista labor,vel labos,legar,vel lepor,odor , vel odos, honor vel honos,arbor,vel arbos.

Vnde versus.

Sunt & in or,& in os quædam facentia rectos.
Et labor,atqꝫ lepos,odor,ac honor,additur arbos.

Dicit hic auctor, ꝙ inueniūtur quattuor nomina, quæ possunt terminari in er:vel in is in nominatiuo:et sunt ista.Vomer, vel vomis , puluer , vel puluis,ciner,vel cinis,cucumer vel cucumis.

Vnde versus

Ista suis & in er,& in is sunt nomina rectis.
Vomer cū puluer,sic ciner atqꝫ cucumer.

Occido	dis	per amzzare.
Occido	dis	per morire per si.

Vnde

Vnde versus.

Qui necat occidit, moriens ast occidit ipse.
Primū cædo facit, cado vult formare secundum.

Opperior iris per aspettare.
Operior ris per tenir celato.

Vnde versus.

Expecto opperior, operit secreta tegendo.
Primū p duplicat, simplex describe secundo.

Stemma tis la gentileza.
Stigma tis el bollo.
Schema tis l'habito, ouero la figura del parlare.

Vnde versus.

Stemma est nobilitas, stigma est punctura vocāda.
Schema habitum dices, atq; in sermone figuram.

Fero ers per portare.
Fero ers per monstrare
Fero ers per sostenire
Fero ers per dare.
Fero ers per dire.
Fero ers per hauere.
Fero ers per desiderare.
Fero ers per turbare.
Fero ers per menare.
Fero ers per venire a le mane.

Vnde versus.

Fert gerit, ostentat, patitur, dat, dicit, habetq;,
Fert cupit, & turbat, ducit, confligit in armis.

Aruum ui el campo.
Eruum ui la erbelia.
Vruus ui el solco. Vnde versus.

Est ager hoc aruum,granū eruū,sulcus & vruus.
Cogito tas per pensare.
Excogito tas per pensare,& per trouare.
Vnde versus.
Cogitat iste nutans, reperit, qui excogitat vllum.
Admitto tis per receuere.
Admitto tis per peccare.
Amitto tis per perdere. Vnde versus.
Admittit cū d recipit,sine d quoq; perdit.
Peccat & admittit.
Oro as per pregare.
Exoro as per impetrare. Vnde versus.
Orat qui rogat,exorat,qui vendicat vllum.
Dicit hic auctor:q̧ sūt quattuor verba quæ apoco pen patiuntur in imperatiuo:& sunt ista:dic pro dice:duc pro duce:fac pro face:fer pro fere.
Vnde versus.
Dic:duc:fac:& fer:cognosces apocopata.
Pro dice:duce:pro face:pro quoq; fere.
Aestus stus el boimento del sole.
Aestus stus el boimento del mare.
Vnde versus.
Aestus fit solis feruor:motusq; marinus
Condo dis per ascondere.
Condo dis per fare.
Condo dis per sacrificare.
Vnde versus.
Condit:qui celat:facit:& diis consecrat ipsis.
Serra ræ la rasega.
Serra ræ la seradura. Vnde versus.

Lignum ferra fecat:fera continet hostia clausa.
Regiminans primo:simplex describe fecundo.

Consto	stas	per essere componudo.
Consto	stas	per essere manifesto.
Consto	stas	per essere drito.
Consto	stas	per star in pede.
Consto	stas	per cōprarse. Vnde versus:

Constat compositum est:manifestum dicito sæpe.
Constat & erigitur:& constat stare pūtatur.
Constat & est emptum.

Prænomen est illud:quod ponitur alicui causa differentiæ:vt Cneus.

Nomen est illud:quod ponitur alicui a natiuitate: vt Paulus.

Agnomen est illud:quod ponitur alicui ab euētu, vt Creticus.

Cognomen est illud,quod ponitur alicui causa cognationis,vt Scipio. Vnde versus.

Quod differre facit,prænomen dicitur esse.
Ast nomen propriū positum sibi vendicat omnis.
Cognomen vero genus,& cognatio ponit.
Quod dabit euentus,agnomen iure notabis.
Vt Cneus Paulus & Scipio creticus extat.

Cogo	gis	per constrengere.
Cogo	gis	per molgere.
Cogo	gis	per sottomettere.
Cogo	gis	per ricogliere.
Cogo	gis	per acrescere. Vñ versus.

Cogit qui stringit,cogit quiq; vbera mulget.
Et cogit subegit,sic colligit,& simul auget.

Pometum ti qllo loco donde nasceno li pomi.
Pomariū rii q̄llo loco dōde se guarneno li pomi.
Pomœrium rii quello orto ch'e appresso a li muri de la Cittade. Vnde versus.
Pometum pomos, pomaria poma reseruant.
Mœnia post locos positos pomœria dices.
Hæc malus li lo arbore che ꝑduse li pomi.
Hic malus li el legno de la naue.
Vnde versus.
Malus mala creat, sed gesta carbasa malus.
Ager gri el campo.
Agger ris el terragio. Vnde versus.
Semen ager recipit, sed terra extollitur agger.
A breuis primo, g duplex scribe secundo.
Mentitor tiris per fare la bosia ingannando alchuno.
Et dicere mendacia per fare la bosia non sapendo.
Vnde versus.
Mentitur fallens, mendacia dicit oberrans.
Amo as per amare grandamente.
Diligo gis p amare manco. Vnde versus.
Hic vehementer amat, diligit iste minus.
Gallus li el franzoso.
Gallus li el gallo.
Gallus li el sacerdote de Cybele.
Vnde versus.
Dic gallos gentem, gallinam gallus habebit.
Atq; sacerdotem, Cybelis tu dicito gallum.
Cano nis per descriuere.
Cano nis per indiuinare.

Cano nis per cantare.
Cano nis per laudare. Vnde versus.
Carmina qui scribit canit,& qui fata prophetat.
Quiq; canit cantat,laudans actaq; virorum.
Arceo ces per commouere.
Arceo ces per cõstringere. Vnde versus.
Arceo cũ moueo,cũ cogo arcere vocabo.
Prothesis est figura,quæ fit quando aliqd additur in principio dictionis,vt gnatus pro natus.
Apheresis est figura,quæ fit quando aliqd remo/uetur de pricipio dictiõis,vt mitte pro dimitte.
Syncopa est figura,quæ fit,quando aliquid remo/uetur de mdio dictionis,vt deum pro deorum.
Epenthesis est figura,quæ fit, qñ aliqd additur in medio dictionis,vt induperator pro imperator.
Apocope est figura,quæ fit,quando aliquid remo/uetur in fine dictionis,vt fac pro face.
Paragoge est figura,quæ fit,quãdo aliqd additur ĩ fine dictionis,vt farier pro fari. Vnde versus.
Prothesis apponit caput,quod aphæresisq; aufert.
Sincopa de medio tollit,quod epenthesis auget.
Aufer apocope finem,quem dat paragoge.
Lego as per mandare, & fare testamẽto,
Vnde Iuuenalis. Legat omne capis.&c.
Ligo as per ligare. Vnde versus.
Le primum longat,li curtam pone secundo.
Legat qui mittit ligat hic,qui vincula nectit.
Iste est similis tibi,costui te somiglia in la faza.
Iste est similis tui,costui te somiglia in li costumi.
Vnde versus.

Ille tibi similis, quisquis faciæ æquiperatur.
Ille tui similis, qui moribus æquiperatur.
Fugo as per cazare, & per fare fugire altri.
Fugo gis per fugire. Vnde versus.
Qui fugat expellit, fugit hic discrimina vitans.
Pulso sas per sonare, o vero per battere.
Propulso sas per descazare. Vnde versus.
Pulso sonans: pulso feriens propulso repellens.
Vitis tis la vite.
Vinea neæ la vigna: & vno instrumento di battaglia. Vnde versus.
Truncus erit solus vitis: sit vinea plures.
Ac instrumentum dicetur vinea belli.
Ago gis per rendere.
Ago gis per fare.
Ago gis per dire.
Agis gis per menare.
Ago gis per tractare.
Ago gis per seguitare da longe.
Vnde versus.
Signat ago recito: facio refero quoq; dico.
Et tractor insector.
Plango gis per piangere.
Plango gis per battere lo pecto.
Vnde versus.
Qui plangit plorat: plangit qui percutit ora.
Alga gæ l'herba che nasce nel mare.
Vlua uæ l'herba che nasce in altre palude. Vnde versus.
Dicitur alga maris: sed dicitur vlua paludis.

Anima mæ la vita.
Anima mæ el vento.
Anima mæ l'acqua.
Anima mæ l'anima.
Anima mæ el fiato.
Anima mæ la ira. Vnde versus.
Dic animam vitam, ventum atq; halitus oris.
Est animus atq; ira simul.
Parco cis per seruare, o p tenire a mano.
Parco cis per perdonare. Vnde versus.
Qui seruat parcit: veniã dans is quoq; parcit.
Via uiæ la via.
Via uiæ la rasone.
Via uiæ la vsanza.
Etiã aliquãdo accipitur pro causa. Vnde versus.
Est via qua vadis, ratio via: dicis & vsum.
Vero ris per tirare. (dare.
Verro ris per voltare, e p spazare, vel mũ
Etiam aliquando verro proferio accipitur.
Vnde versus.
Vero traho, verro verto, verro quoq; mundo.
Halo as per fiadare, & habet a longam.
Alo lis per nudrigare, et habet a breuẽ.
Vnde versus.
Halat: qui spirat: alit: quũ præbeat escam.
Primum longato: debes breuiare secundum.
Frons tis el fronte de la testa.
Frons dis la frasca del arbore.
Fons tis la fontana. Vnde versus.
Fros frontis capiti: frons frondis dic arboris esse.

Est aqua fons maris:sed fœmina caetera dices.
Incuso sas per accusare vno magior de si.
Accuso sas. per accusare vno ingual de si.
Vnde versus.
Maiorem incuso:paruos accuso:paresq;.
Vaco cas per intendere.
Vaco cas per dare loco.
Vaco cas per seruire.
Vaco cas per soprastare.
Vaco cas per esser licito.
Vaco cas per mancare.
Vaco cas per nodare. Vnde versus.
Intendit:cessat:seruit:vacat:& super instat.
Et licet:atq; caret:& vacuare solet.
Periculum li la proua.
Periculum li lo periculo.
Vnde versus.
Discrimen dices:atq; experimenta periclum.
Primum dat pereo:perior:vel pira secundum.
Differentia est inter hoc aduerbium eminus:& cominus. Eminus significat da la longa.
Cominus significat da presso. Vnde versus.
Eminus a longe,sed cominus ad prope signat.
Emanus est primo,sed commanus esto secundo.
Notus ti vno vento.
Notus ti lo bastardo.
Nothus ta tum cosa cognosciuta.
Vnde versus.
Di austrum esse notũ,nothus est pellice natus.
H fugit primum,tamen aspirando secundum.

Antiquus,cosa gentile.
Antiquus,cosa vecchia.
Antiquus,cosa cara. Vnde versus.
Nobilis antiquus,vetus est,& carus habetur.
Saltem al mancho.
Saltim a salto:a salto. Vnde versus.
Saltem si minus,& si saltas dicito saltim.
Dicit auctor,ꝙ istis qnqꝫ modis fingitur filius Veneris Cupido deus amoris.
Vnde versus.
Cæcus & alatus:nudus puer:& pharetratus.
Istis quinqꝫ modis:dominus monstratur amoris.
Amoueo es per mouere.
Admoueo es per azonzere. Vnde versus.
Amouet e longat:coniungit qui admouet vllum.
D careat primum:sed d tu scribe secundum.
Ala læ l'ala:o vero la squadra de gente d'arme.
Ales lo oselo:e la osela.
Vnde versus.
Ala volat.turma est equitum volucrisqꝫ fit ales.
Fœminei generis primum est:cõmune secundũ.
Dicit hic auctor:ꝙ sunt quinqꝫ fluuii in inferno.s.
Styx est fluuius:qui dicit odium,& tristitiam.
Styx est fluuius:qui ducit odium,& tristitiam.
Lethe est fluuius,qui dicit obliuionem.
Cocytus est fluuius,qui ducit luctum.
Phlegeton est fluuius,in quo semper ardẽt animæ.
Vnde versus.
Styx,Acheron,Lethe,Cocytus, cũ Phlegetonte.
Odit,tristatur,dediscit,luget,& ardet.

Hæc claſſis ſis q̃lla parte del populo di Roma.
Claſſis ſis la moltitudine de le naue.
Claſſis ſis la compagnia.
Vnde verſus.
Pars populi claſſis:ratum collectio turma.
Ambitus ta tum coſa ſerada de cercho.
Ambitus tus tui el deſiderio d'honore.
Vnde verſus.
Ambitus clauſus:ſed ambitus optat honores.
Mobile ſit primum ſed fixum dico ſecundum.
Libo bas per fare ſacrificio.
Lito as per placare. Vnde verſus.
Qui ſacra fert,libat,litat hic,qui numina placat.
Lætus ta tum coſa graſſa.
Lætus ta tum coſa abundante.
Lætus ta tum coſa plena.
Lætus ta tum coſa preſta.
Lætus ta tum coſa allegra.
Letum ti la morte.
Vnde verſus.
Fertilis eſt lætus,pinguis,ſic dicito plenum.
Atq; alacrem.
Eſt lætus gaudens,ſed mortem dicito letum.
Diphtongũ primis,ſed e ſimplex ſcribe ſecundo.
Loco as per mettere.
Loco as per maridare.
Loco as per maridare.
Loco as per a ffittare.
Loco as per alogare.
Vnde verſus.

Qui locat, hic ponit, locat hic quicunq; maritat.
Atq; parat pretiis, & iam facienda locamus.
Annuo is per fare cignò cō la boc
ca ouerta con el naso.
Nuto as per fare cigno con la te/
sta, o vero con gli occhi. Vnde versus.
Annuit: atq; nutt: si labro: aut nare nota quid.
Ast nutat capite tremulo: sic nutat ocello.
Puer ri el fameglio.
Puer ri el putto.
Puer ri el maschio. Vñ versus.
Dic famulum puerum: puer ætatem tibi signat,
Atq; marem puerum, dicemus sæpe notare.
Propter significat causam.
Propter apresso. Vnde versus.
Dat causam propter, sed iuxta dicito sæpe.
Scintilla læ la fauilla viua.
Fauilla læ la fauilla morta.
Vnde versus.
Est ardens scintilla, carensq; calore fauilla.
Consequor ris per acquistare.
Consequor ris p mādare ad effecutiōe.
Consequor ris per exprimere.
Vnde versus.
Consequor acquiro simul exequor, exprimo qcq̄.
Procul da longi.
Procul dapresso.
Proculdubio, senza dubio. Vnde versus.
Est procul a longe, dices procul & prope sæpe.
Laxo as per largare.

Laſſo as per affaticarſe.
Vnde verſus.
Qui laxat largat, laſſat, qui membra fatigat.
X primum quærit ſſ duplici ſcribe ſecundo.
Dicit hic auctor, ꝙ nomina tertiæ declitionis ter/minata in is habentia genitiuum ſimilem nomi natiuo vt nauis, & nomina tm̄ plr̄ declinata: vt tris, & nomina terminata in er, vt imber, in ns, vt pons, in rs, vt pars, faciunt in accuſatiuo plu/ralis in is. Vnde verſus.
Cū tenet. is. rectus, ſimilem formando ſecundū.
Sæpius. is. finit pluralem tertia quartum.
Pluraleſq; vel er, ns, coniungitur rs.
Nauis, tris, imbris, pontis, ſic dicito partis.
Rarius is reliqua, plus pluris, lis quoq; litis.
Peto tis per domādare coſe gratioſe.
Poſco ſcis per domandare coſe debite.
Flagito tas per domādare arditamente.
Vnde verſus.
Grata petit, poſcit debita, ſed flagitat ardens.
Dicit hic auctor ꝙ iſta nomina impetus, dies, nox, faciunt ablatiuū in e, vel in u. Vnde verſus.
Impetus, atq; dies, nox dant e, vel u tibi ſexto.
Pira ræ la meda de le legne.
Buſtum ſti la meda, quando e le bruſada.
Rogus gi la meda, quando e lha dentro el foco. Vnde verſus.
Fit pira congeries lignorum, combuſtaq; buſta.
Ardenteſq; rogos, ſubiecto dicimus igne.
Haurio ris per trare vino, o aqua.

Haurio ris per sorbire.
Haurio ris per beuere.
Haurio ris per guardare.
Haurio ris per oldire.
Haurio ris per ferire. Vnde versus.
Haurit,dic vacuat,sorbet,bibit,aspicit,audit,
Atq ferit.
Vas dis la segurta.
Vadum di el guazo.
Vas sis el vasello. Vnde versus.
Vasq vadis spondet,vadũ fluuii est breuis vnda.
Vas vasis retinet.
Vado dis per andare.
Vador ris p far segurta. Vnde versus.
Vadit,qui pergit,vadantur danda promittens.
Ciuitas tis la moltitudine de li cittadini.
Vrbs bis lo muro de la Citta.
Vnde versus.
Ciuibus est ciuitas,sed mœnia dicimus vrbem.
Latex cis l'acqua.
Latex cis el vino. Vnde versus.
Dicis aquam laticem,venis vel fonte latentem.
Estq latex vinum,lateat,quia vase vel vua.
Fraus dis lo inganno.
Fraus dis lo pericolo.
Vnde versus.
Fraus dolus est,etiã fraudem dic esse periculum.
Cõsultus ti q̃llo a chi si domãdato consiglio.
Cõsultor ris quello che domanda consiglio
Cõsultũ ti quella cosa che si domandata in

configlio, Vnde verfus.
Confultus petitur, petit hic confultor habendus,
Quod vero petitur, confultum eſt iure vocandū.
Vindex cis quello che fa la vendetta del mal che de venire.
Vultor tris quello che fa la vendetta del paſſato. Vnde verſus.
Vindex dicetur, ventura pericula pellens.
Præteritumq; malum, qui punit, dicitur vltor.
Facinus oris el facto.
Facinus oris la ribaldaria. Vnde verſus
Eſt factum facinus, facinus ſcelus eſſe memento.
Fœta tæ la donna grauida.
Fœta tæ la donna che ha partorito.
Vnde verſus.
Fœta notat plenam, dicta eſtq; puerpera fœta.
Furtum ti lo aguaito.
Furtum ti lo ſtupro.
Furtum ti la rapina. Vnde verſus.
Inſidias: furtum ſtuprum dic:atq; rapinam.
Hara ræ la ſtalla de ~~le porcore~~.
Ara ræ lo altare. Vnde verſus.
Eſt hara porcorum, venerabilis ara deorum.
Prima breuis h habet: longa eſt ſine h ſecunda.
Hic dicit auctor: q̄ iſta tria verba poſſunt eſſe tertiæ: & quartæ coniugationis, videlicet morior ritis: vel eris.
Orior riris, vel orr̄ris. Potior potiris, vel poteris.
Vnde verſus.
Hæc tria ſi dicas orior, morior, potiorq;.

Declinando potes, Iris vel eris reperire.

Zephyrus	ri	vno vento da occidente.
Eurus	ri	vno vento da oriente.
Auster	ri	vno vento da mezo di.
Boreas	reæ	vno vento da septẽtrione.

Vnde versus

Spirat ab occasu zephyrus, fuit eurus ab ortu.
Austrum dant syrtes, boream septẽtrio mittit.

Cedo	dis	cessi cessum	ꝑ dar loco.
Cado	dis	cecidi casum	per cazare.
Cædo	dis	cecidi cæsum	per tagliare.

Vnde versus.

Cedo facit cessi: cecidi cado: cædo cecidi.
Cedo facit cessum, cado casum, cædoq; cæsum.

FINIS.

Venetiis in ædibus Francisci Bindonei, & Maphei Pasinei. Mense Februarii. Anno a virgis partu. M. D XLII.

72

Hec liba fitta ... ha
...

Io giovan Salvatore ... alla schola d' Mro Carlo agli 13 d' genaro i ... Milano, 15..

Officiu. Quid est Ars aut officiu oratoris.
oratoris est persuadere.
officiu oratoris, propriu est apte, distincte, et ornate dicere.
artes oratoris, sive rethorice sut quinque
Inventio, Dispositio, Elocutio, pronuntiatio, ...
... le ...
...